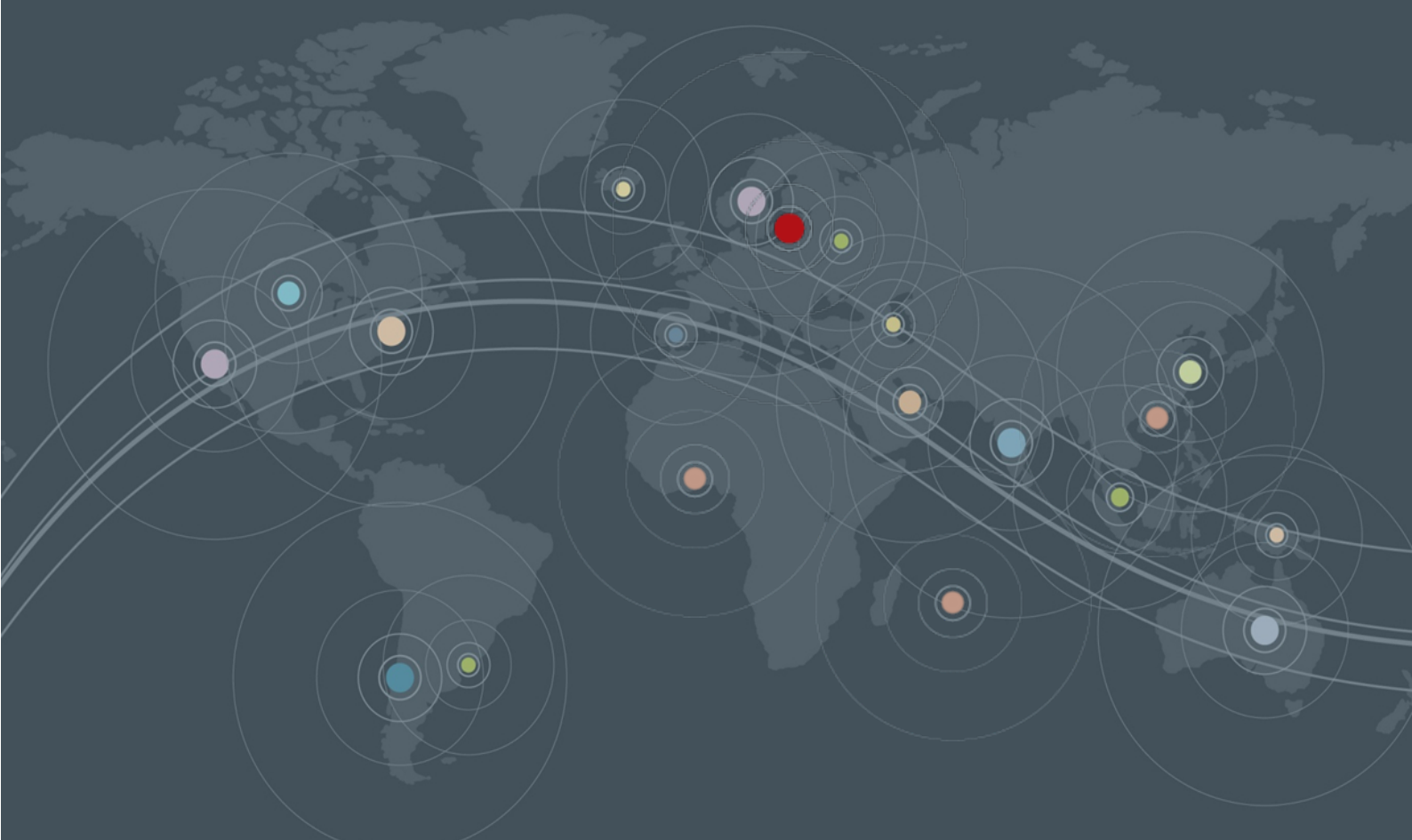

Film Estonia tagasimaksefondi majandusmõju

Eesti Filmiinstituudi tellimusel koostanud
Olsberg • SPI

24. august 2022

OLSBERG • SPI

Contents

1. Kokkuvõte.....	3
1.1. Sissejuhatus.....	3
1.2. Majandusmõju	3
1.3. Kulutuste mõju.....	4
2. Ülemaailmne audiovisuaalsektori tootmisbuum ja Eesti	7
2.1. Ülemaailmne audiovisuaalsektori tootmisbuum	7
3. Film Estonia tagasimaksefond	9
3.1. Ergutusmeetmete taust	9
3.2. Film Estonia tagasimaksefond.....	9
3.3. Võrdlus konkurentidega	9
4. Eesti filmitootmine ja tagasimaksefondi kasutamine.....	13
4.1. Kulud	13
4.2. Päritoluriik.....	13
4.3. Žanr	14
5. Filmi- ja teletootmise ergutusmeetme majandusmõju Eestis.....	17
5.1. Metoodika ülevaade	17
5.2. Lisanduvus.....	17
5.3. Väljund	18
5.4. Kogulisandväärtus	19
5.5. Maksud.....	20
5.6. Töehõive	20
5.7. Investeeringutasuvus	21
6. Lainetusefekti analüüs – filmiprojekti näide	22
7. Kulude geograafiline mõju – filmiprojekti näide	24
8. Ergutusmeetme laiem mõju	26
8.1. Eesti filmitootmissektori maine	26
8.2. Võttegruppide areng ja karjäär	26
8.3. Eesti filmitootmisettevõtete toetamine.....	26
9. Eesti audiovisuaalsektori arenguvõimalused	27
9.1. Tagasiside Film Estonia tagasimaksefondi kohta	27
9.2. Järgmised sammud sektori arengus.....	27
10. Lisa 1 – Ergutus või subsiidium	29
10.1. Sissejuhatus.....	29
10.2. Laekunud ja väljamakstud rahaliste vahendite elemendid	29
11. Lisa 2 – Majandusmõju üksikasjalik metoodika.....	31
12. Lisa 3 – Investeeringutasuvuse tundlikkusanalüüs.....	33
13. Lisa 4 – Olsberg•SPI kohta.....	34

1. KOKKUVÕTE

1.1. Sissejuhatus

Eesti Filmi Instituut on tellinud ülemaailmselt loomemajanduse konsultatsioonifirmalt Olsberg•SPI (SPI) üksikasjaliku hinnangu (**uuring**) Eesti filmitootmise ergutusmeetme majandusmõjule. Uuringus kvantifitseeritakse ergutusmeetme kasutanud filmitootmisprojektide majandusmõju 2021. aastal ning kirjeldatakse, kuidas filmitootmiskulud mõjutavad Eesti muid majandussektoreid ja geograafilisi piirkondi. Audiovisuaalsektoris üle maailma suunavad valdkonna arengut stabiilsed, hoolikalt kavandatud ja piisavalt rahastatud ergutusmeetmed. Nende mõju korrapärane majandusanalüüs on hädavajalik, et sidusrühmad mõistaksid nende meetmete tulemuslikkust.

Film Estonia ergutusmeede on tagasimaksefond, millest saab toetust taotleda mängu-, dokumentaal- ja animafilmele, telesarjadele ja järeltootmisele. Selle eesmärk on ergutada Eestisse tulevaid rahvusvahelisi filmitootmis- ja kaastootmisprojekte, makstes tagasi kuni 30% Eestis kantud abikõlblike tootmiskuludest. Enamiku aastate jooksul alates fondi käivitamisest 2016. aastal on fondi maht olnud 2 miljonit eurot aastas. 2019. aastal suurendati fondi mahtu erandkorras, et võimaldada Warner Brosi mängufilmi „Tenet“ tootmist. 2022. aasta alguses suurendati tagasimaksefondi veel kord, sest taotlusi esitati nii palju, et Eesti oleks fondi väiksuse tõttu võinud kaotada väärtuslikke projekte teistele riikidele.

1.2. Majandusmõju

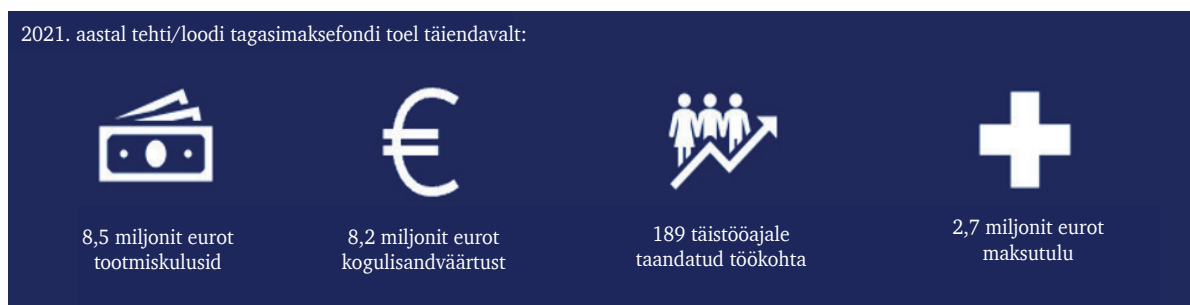
Tootjate tagasiside näitab, et Eesti **tagasimaksefond on tuntud tõhusa ja usaldusväärse korralduse poolest**, mis on väga oluline tegur rahvusvaheliste projektide Eestisse meelitamisel. Regulaarne sissetulevate projektide voog võimaldab kohalikel filmitootjatel **investeerida alalise personali ja kasvatada jätkusuutlikku äritegevust ning pakub Eesti võttegruppidele töö- ja koolitusvõimalusi**.

Tagasimaksefond on aidanud **Eestisse meelitada märkimisväärseid kulutusi sissetulevatelt projektidelt**. Aastatel 2016–2021 kulutati tagasimaksefondi toetatud filmiprojektidele Eestis 42,9 miljonit eurot. Üldiselt on **sissetulevate filmiprojektide tootmiskulud Eestis aastatel 2016–2021 tugevalt kasvanud** – keskmiselt 55% aastas, ulatudes 2021. aastal 10,5 miljoni euroni. 2019. aasta oli ebatavaline „Teneti“ suure tootmiseelarve tõttu.

Tagasimaksefond on üks peamisi tegureid, mille tõttu otsustajad valivad tootmiskohaks Eesti. Üle poole küsitletud välismaistest tootjatest märkis, et ilma tagasimaksefondita ei oleks nad oma filmi Eestis tootnud, ülejäänud aga märkisid, et ilma tagasimaksefondita oleks nende tootmiseelarve olnud tunduvalt väiksem. See näitab, et ergutusmeetme kättesaadavust piirav fondi maht tõenäoliselt suunab filmitootmist mujale.

Käesolevas uuringus leitakse, et **tagasimaksefond avaldab märkimisväärset majandusmõju**. See mõju on fondiga otseselt seotud ja ilma fondita ei oleks seda tekkinud.

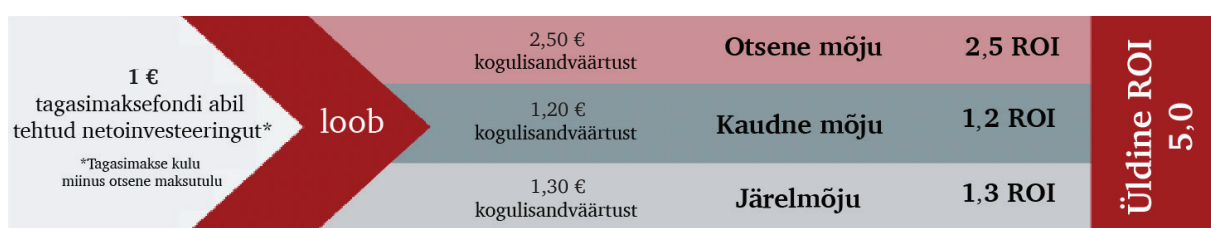
Joonis 1– Film Estonia tagasimaksefondi täieliku majandusmõju kokkuvõte

Kogusumma sisaldab filmitootmisega tegelevate ettevõtete töö tulemusel tekkinud otsest mõju, tarneahela tegevuse kaudset mõju ning sektori ja tarneahela töötajate palgakulutustega seotud järelmõju. Otsene komponent moodustab veidi üle poole kogumõjust, kaudne ja järelmõju aga kumbki ligikaudu veerandi. Näiteks loodi tagasimaksefondi toel täiendavalt 4,2 miljonit eurot otsest kogulisandväärtust, 1,9 miljonit eurot kaudset kogulisandväärtust ja 2,1 miljonit eurot järelmõjust tulenevat kogulisandväärtust.

Eesti ergutusmeetme suur investeeringutasuvus (ROI). Tagasimaksefondi toel investeeritud iga euro kohta (ilma otsese maksutuluta) luuakse majanduses kokku 5,00 eurot väärtust, sellest 2,50 eurot filmitööstuses, 1,20 eurot tarneahelas ja 1,30 eurot palgamõju kaudu.

Joonis 2 – Eesti tagasimaksefondi investeeringutasuvus, 2021

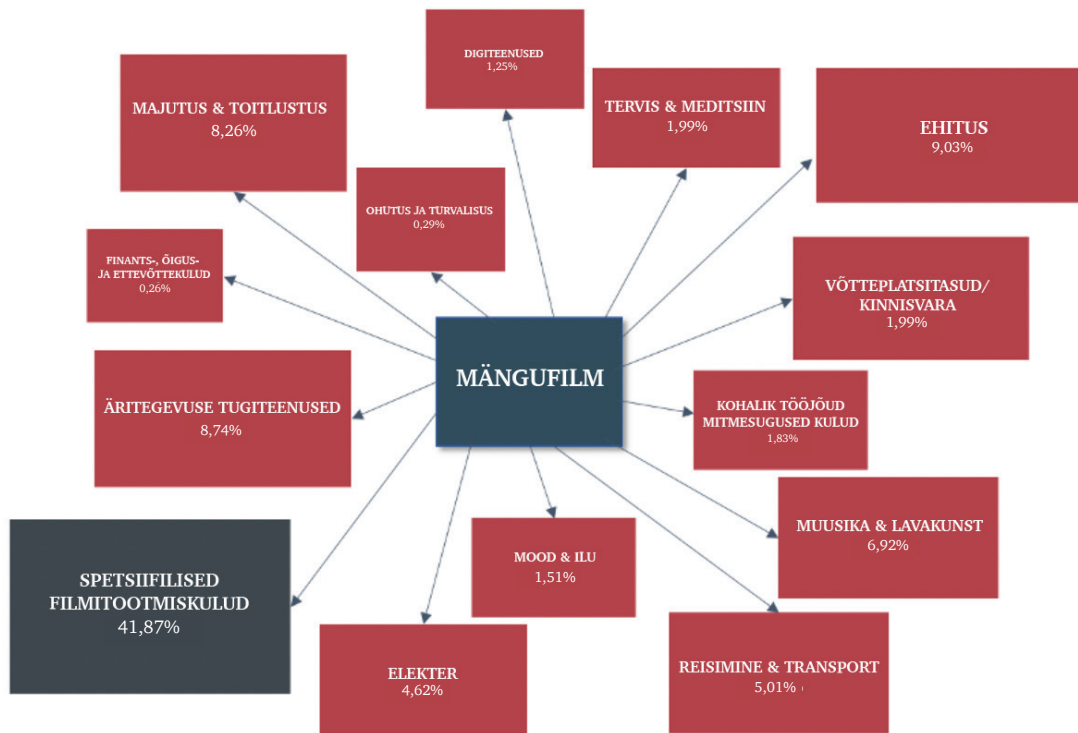

SPI mudel on põhimõtteliselt konservatiivne. Kui aga **kasutada vähem konservatiivset lähenemisviisi, mis arvestab tagasimaksekuludest maha nii otsesed kui ka kaudsed maksud, ulatub kogulisandväärtuse ROI 8,20 euroni.** Tundlikkusanalüüs, milles investeeringutasuvus on arvatud teistsuguste investeeringu määratluste põhjal, on esitatud lisa 3.

1.3. Kulutuste mõju

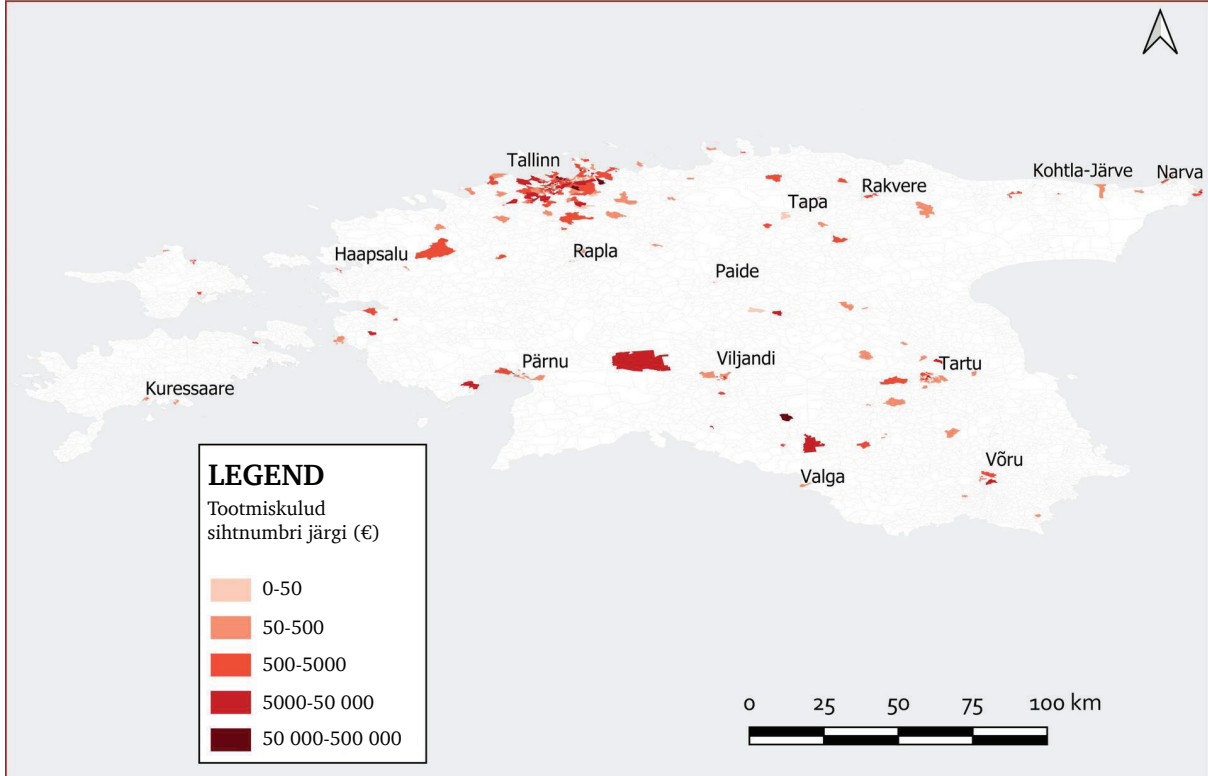
Toetatud filmitootmisprojektid **kulutavad Eestis lühikese aja jooksul märkimisväärseid summasid paljudes ettevõtetes.** Eestis tagasimakse saanud näidisprojekti lainetusefekti analüüs näitas, et vaid veidi üle 40% tootmiskuludest kantakse audiovisuaalsektori ettevõtetes. **Ülejäänud 60% kuludest jagunes paljude muude sektorite vahel.**

Joonis 3 – Eestis toetatud filmiprojekti lainetusefekti analüüs

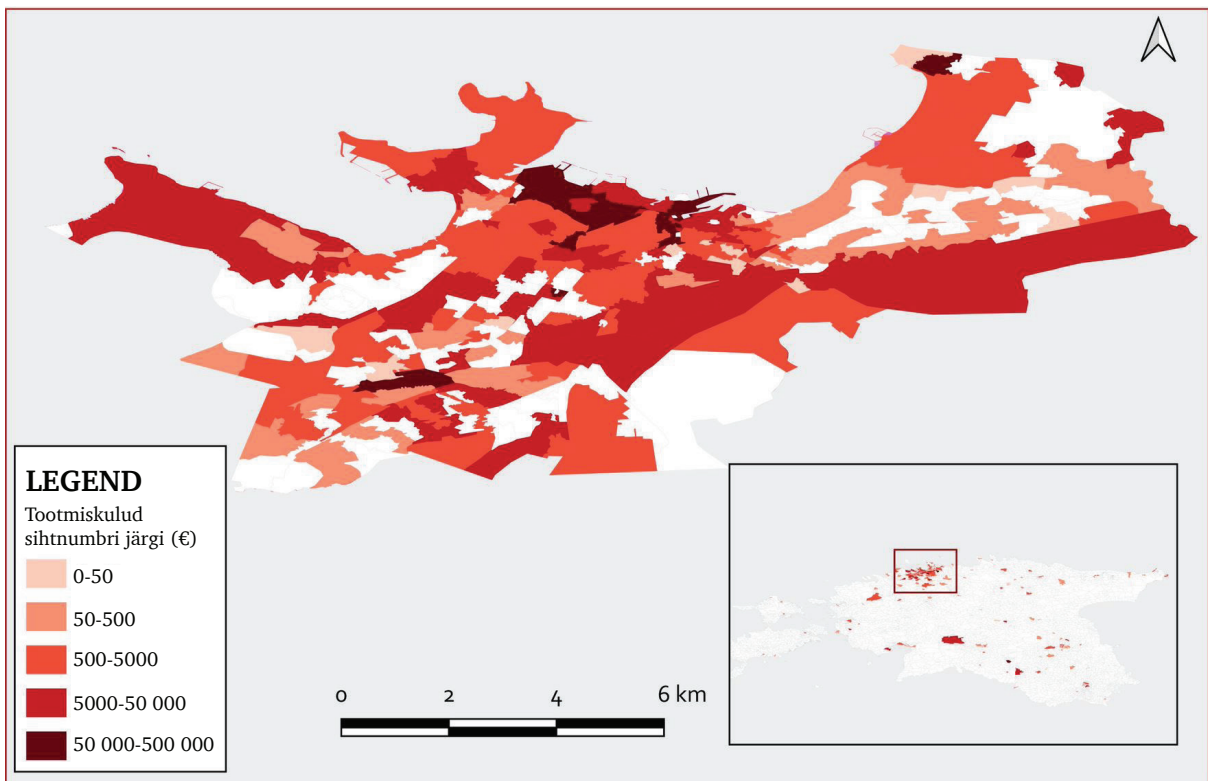

Müügiettevõtete tarneaahelal on lai geograafiline jalajälg. Joonised 4 ja 5 on toetatud filmiprojekti tootmiskulude soojuskaardid (ingl *heatmap*). Punane näitab selle sihtnumbriga seotud tootmiskulusid. Mida tumedam punane, seda suuremad kulutused. Jooniselt 4 on näha, et ehkki kulud ja müüjad on selgelt koondunud Tallinna, on märkimisväärseid kulutusi tehtud ka mujal. Joonis 5 näitab, kuidas Tallinnas on kulutused laialt jaotunud üle linna, st toetatud projekti kulutustest saavad kasu paljud sihtnumbrid ja piirkonnad.

Joonis 4 – Näidisprojekti kulude müüjate asukoht: Kogu Eesti (€)

Joonis 5 – Näidisprojekti kulude müüjate asukoht: Tallinn (eurodes)

2. ÜLEMAAILMNE AUDIOVISUAALSEKTORI TOOTMISBUUM JA EESTI

2.1. Ülemaailmne audiovisuaalsektori tootmisbuum

Ülemaailmselt on audiovisuaalsektoris tootmisesse investeeritud enneolematul tasemel ning maailmas valitseb tõeline tootmisbuum. Kogu maailmas kulutati filmitootmisele 2019. aastal rekordilised 177 miljardit USA dollarit¹. Kuigi COVID-19-ga seotud piirangud mõjutasid audiovisuaalsisu tootmist (eriti 2020. aastal), on tootmisektor paljudes riikides juba naasnud pandeemiaeelsele tasemele või ületanud selle. Tõusu taga on peamiselt tellitavad videoteenused (SVoD) ja voogedastusettevõtted.

SVoD-teenused suurendasid investeeringuid sisse 2021. aastal 20%, peaaegu 50 miljardi USA dollarini. Võrreldes 2019. aastaga on see rohkem kui 50% kasv, mis näitab voogedastusturu edukust pandeemiapiirangute ajal. Selle aja jooksul on Apple TV+, Disney+, HBO Max, Peacock ja Paramount+ kiiresti laienenud, keskendudes originaalsisu tootmisele; nende osa 2021. aasta tootmiskuludes on üle 8 miljardi USA dollari.

Praegu on märke tootmise ümbersuunitlemisest, sealhulgas uute prioriteetide seadmisest tootmiskuludele. Sellest hoolimata eeldame, et praegune ülemaailmne filmi- ja teletootmise buum jätkub veel aastaid. Rahvusvahelised stuudiod ja voogedastajad suurendavad jätkuvalt eelarveid ja toodangut, et rahuldada publiku nõudmisi. Vastuseks sellele teevad nii väikesed kui ka suured riigid strateegilisi investeeringuid sektorite konkurentsivõime tagamiseks ja suurima kestliku tootmismahu ligimeelitamiseks.

SVoD sisu investeeringutes on esikohal endiselt Netflix, mis 2021. aastal tegi 30% SVoD sisu kogukulutustest ja 6% maailma sisuinvesteeringutest. Netflix on suuruselt kolmas professionaalse videosisu investor (14 miljardit dollarit). Temast eespool on Disney (18,6 miljardit dollarit) ning Comcast koos tütaretevõtetega (22,7 miljardit dollarit).

SPI prognoosi kohaselt ületavad sisuinvesteeringud 2022. aastal oluliselt 200 miljardit USA dollarit, mis on peamiselt tingitud tellitavatest voogedastusteenustest nii USAs kui ka globaalsetel turgudel, mis on kasvu seisukohalt üha olulisemad. Turule on tulnud teisi uusi ja suure kapitaliseerituse tasemega tegijaid ning kasvanud on ka tuntud stuudiote ja ringhäälinguorganisatsioonide investeeringud. Näiteks Disney teatas oma 2020. aasta investoripäeval, et Disney+, Hulu ja ESPN+ otse tarbijatele suunatud sisule kavatsetakse 2024. aastal kogu maailmas kulutada 14–16 miljardit dollarit.²

Ajakirjas *The Economist* avaldatud UBSi arvutuste kohaselt olid 16 ettevõtte sisukulutused USAs 2019. aastal ligikaudu võrdsed samal aastal Ameerika naftatööstusesse investeeritud summadega.³

Suur osa kasvust langeb telesarjade arvele (joonis 6). Sarjade tootmise langus 2020. aastal on seotud COVID-19 piirangutega, mis piirasid tootmist, kuid see on taastunud ja saavutanud kõigi aegade rekordtaseme. Ka mängufilmide tootmine kasvas järk-järgult (joonis 7) kuni 2019. aastani; viimased andmed näitavad osalist taastumist 2021. aastal.

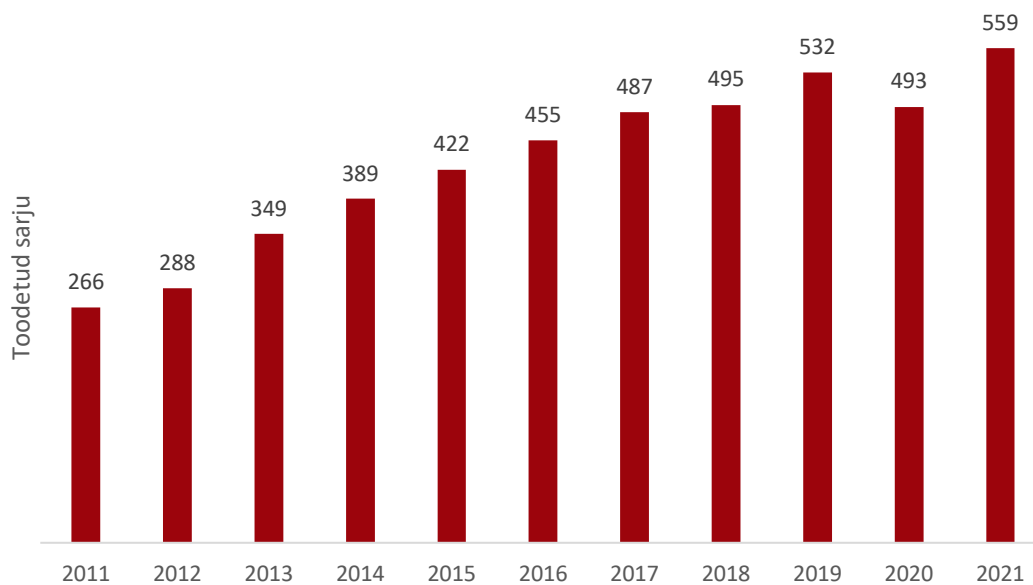
¹ Global Screen Production – *The Impact of Film and Television Production on Economic Recovery from COVID-19*.

Olsberg•SPI, 25. juuni 2021. Kättesaadav aadressil: <https://www.o-spi.com/projects/economic-impact-studies-research-and-evaluation-lygh>

² The Walt Disney Company investor day Transcript, 10. detsember 2020. Kättesaadav aadressil: https://thewaltdisneycompany.com/app/uploads/2020/12/Disney_Investor_Day_2020_transcript.pdf

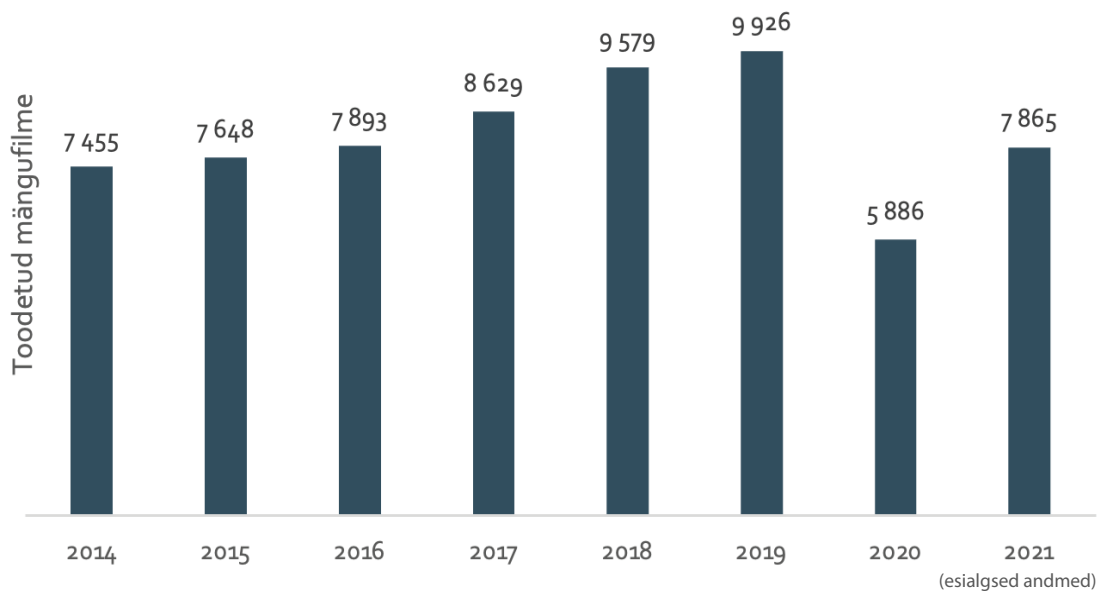
³ *The future of entertainment*. The Economist, 14. november 2019. Kättesaadav aadressil: <https://www.economist.com/briefing/2019/11/14/the-future-of-entertainment>

Joonis 6 – Lavastuslike originaalsarjade tootmine USAs, 2011–2021

Allikas: FX Networks Research

Joonis 7 – Mängufilmide tootmine maailmas, 2014–2021

Allikas: Euroopa Audiovisuaalsektori Vaatluskeskus

3. FILM ESTONIA TAGASIMAKSEFOND

3.1. Ergutusmeetmete taust

Tiheda konkurentsiga ülemaailmsel turul, kus filmitootmise kulutused on saavutanud enneolematu taseme, tunnustavad valitsused automaatseid ergutusmeetmed üha enam kui tõhusat ja strateegilist poliitikavahendit rahvusvaheliselt liikuvate filmiprojektide ligimeelitamiseks. See omakorda tugevdab kohalikku tootmissektorit ja loob tulevikku suunatud globaalses majandusharus oskusi, tööhõivet ja infrastruktuuri ning meelitab ligi väärtuslikke investeringuid.

Praegu on kogu maailmas 101 niisugust automaatset riiklikul, osariigi või provintsi tasemel ergutussüsteemi-

3.2. Film Estonia tagasimaksefond

Film Estonia tagasimaksefondi käivitas 2016. aastal Eesti Filmi Instituut, et meelitada Eestisse rohkem rahvusvahelisi filmiprojekte. Meede seisneb kuni 30% suuruses rahalises tagasimakses mängufilmide, täispikkade dokumentaalfilmide, animafilmide, animasarjade ja kvaliteet-telesarjade, sealhulgas järeltootmise abikõlblikelt tootmiskuludelt. Rahvusvahelised filmitootjad peavad tegema koostööd Eesti tootmisteenusust pakkuvate ettevõtetega, kes esitavad taotluse nende nimel. Kehtestatud on miinimumeelarve kriteeriumid olenevalt projekti liigist: mängufilmi puhul 1 miljon eurot; lühianimafilmi puhul 250 000 eurot; animasarja puhul 500 000 eurot; kvaliteet-telesarja episoodi puhul 200 000 eurot ja täispika dokumentaalfilmi puhul 200 000 eurot.

Tagasimaksefondi maht on algusest peale olnud 2 miljonit eurot aastas, välja arvatud ühekordne täiendav 5 miljoni euro suurune lisamaht 2019. aastal „Teneti“ (2020) tootmise toetamiseks. Taotlused on aasta-aastalt üha rohkem ületanud fondi mahtu ja 2022. aastal oli olemasolev eelarve jaotatud jaanuari lõpuks. Eesti valitsus nõustus hiljuti suurendama 2022. aasta fondimahtu 3,4 miljoni euro võrra, mis tähendab, et 2022. aastal on tagasimaksefondist saadaval kokku 5,4 miljonit eurot.

Praegu on tagasimaksemäär 20%–30%. 20% baasmäär võidakse tõsta 25%-ni, kui Eesti tootmisteenusust pakkuv ettevõtte on tööle võtnud vähemalt ühe Eesti maksuresidendist loovtöötaja, ning 30%-ni, kui niisugusi töötajaid on vähemalt kaks.

3.3. Võrdlus konkurentidega

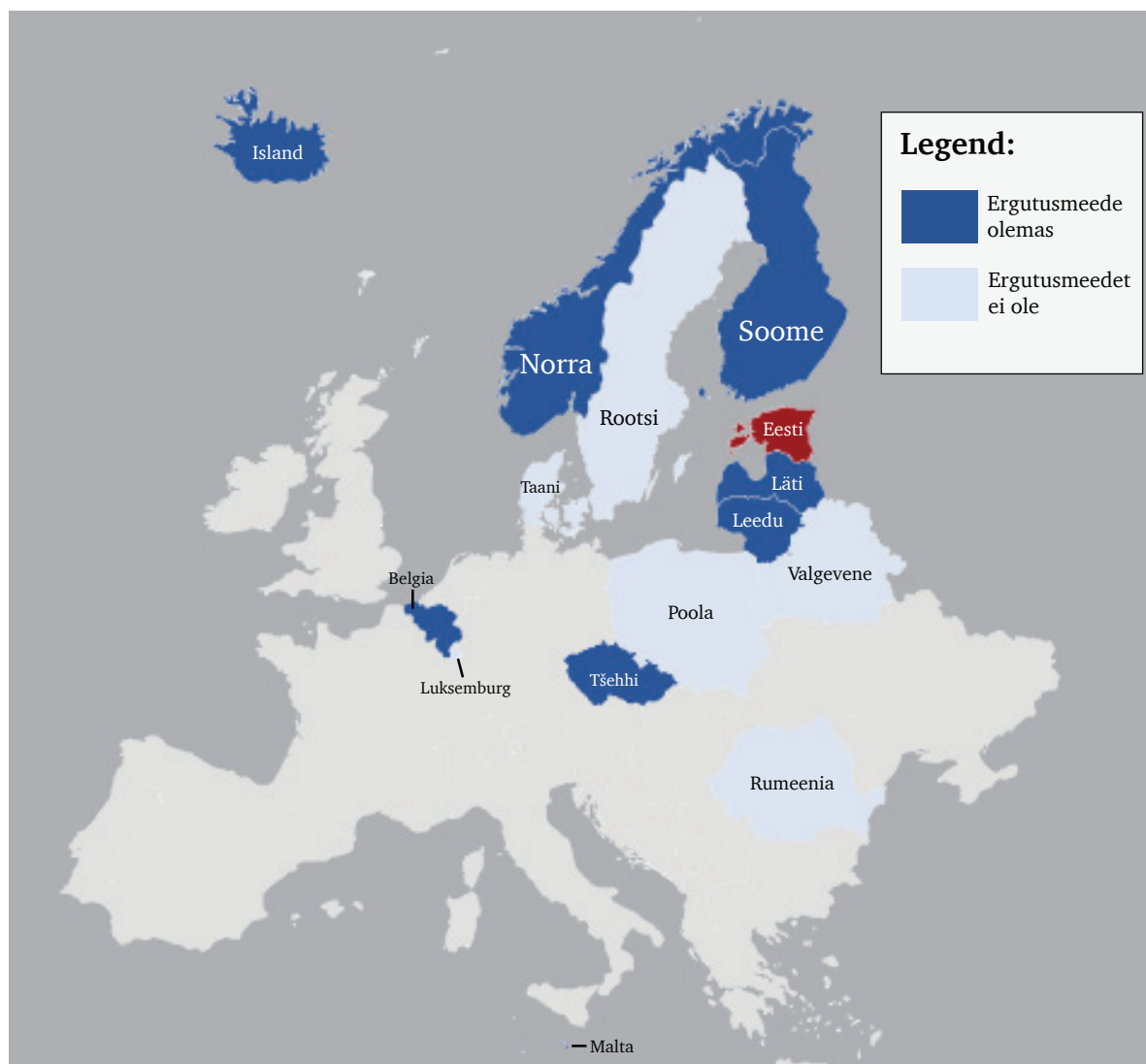
Eesti peamised konkurendid on Euroopa naaberalad: teised Balti riigid ja Soome. Lätit ja Leedut nähakse sageli rahvusvaheliste tootjate alternatiivsete tootmiskohtadena, samas kui Soome enda filmiprojektid peavad Eestit sageli alternatiiviks kodumaisele filmimisele; suur osa Eestisse tulevatest projektidest pärineb Soomest.

Tuleb märkida, et Soome valitsuse 2023. aasta eelarveprojekt sisaldab ettepanekut suurendada eraldist Soome 25% tagasimaksefondile. Soome Majandus- ja Tööhõiveministerium teeb ettepaneku „suurendada audiovisuaaltootangu toetust 2023. aastal 20,85 miljoni euro võrra“, et meelitada Soome rahvusvahelisi projekte⁴. Et Soome on tähtis sissetulevate projektide allikas, on Eesti Filmi Instituudi jaoks oluline jälgida Soome ergutusmeetme arengusuundi.

Lähedus ei ole ainuke konkurentsi määrav tegur. Küsitatud nimetavad konkurentideks niisugusi kaugemaid riike nagu Malta ja Belgia, seda peamiselt nende sarnase konkurentsivõimelise toetusmäära tõttu.

⁴ [Draft budget of the Ministry of Economic Affairs and Employment focuses on promotion of employment, renewal and low-carbon economy](#), Finnish Government

Joonis 8 – Eesti audiovisuaalsektori konkurentide kaart

3.3.1. Meetmete mahud

Eesti konkurentide ergutusmeetmed on väga erinevate mahtudega. Maltal, Belgias ja Islandil ei ole mahupiiri kehtestatud, Lätis on see vaid 793 773 eurot.

Tabel 1 – Ergutusmetmete aastased mahud

Territoorium	Meetme aastane maht
Belgia	Piirmäär puudub
Tšehhi	800 miljonit Tšehhi krooni (32,5 miljonit eurot)
Soome	9,5 miljonit eurot
Island	Piirmäär puudub
Läti	793 773 eurot
Leedu	50 miljonit eurot
Malta	Piirmäär puudub
Norra	100 miljonit Norra krooni (10,3 miljonit eurot)

3.3.2. Tagasimakse määr

Eesti tagasimaksemäär on konkurentsivõimeline nii peamiste konkurentide ees kui ka globaalselt. Belgia ja Malta tagasimaksemäär on Eesti omaga võrdne või ületab seda ning neid peetaksegi konkurentideks suuresti nende suhteliselt kõrge tagasimaksemäära tõttu.

Tabel 2 – Konkurentide tagasimaksemäärad

Territoorium	Üldine tagasimaksemäär	Lisastiimulid	Märkused
Belgia	Muutuv		Föderaalne investeerimis põhine stiimul, mille suurus sõltub tootja toetuskõlblikest kuludest Belgias ja Euroopa Majanduspiirkonnas. Ideaalse investeeingu puhul makstakse tootjale tagasi kuni 42% Belgias kantud kuludest
Tšehhi	20%	66% tagasimakse rahvusvaheliste näitlejate ja võttegrupi poolt Tšehhis tasutud kinnipeetavast maksust.	
Soome	25%		Mängufilm: minimaalne koguelarve 2,7 miljonit dollarit (2,5 miljonit eurot) ja minimaalne kulu 162 000 dollarit (150 000 eurot). Dokumentaalfilm: minimaalne koguelarve 351 600 dollarit (325 000 eurot) ja minimaalne kulu 162 000 dollarit (150 000 eurot). Telesari ja animatsioon: minimaalne koguelarve 10 300 dollarit (9500 eurot) ja minimaalne kulu 278 000 dollarit (250 000 eurot). Vähemalt 15% kogu rahastamisest peab tulema väljastpoolt Soomet.
Island	25%		Taotluse peab esitama Islandil registreeritud või tegutsev EMP tootja või tootmist koordineeriv ettevõtte. Kohaldatakse kultuuritesti.

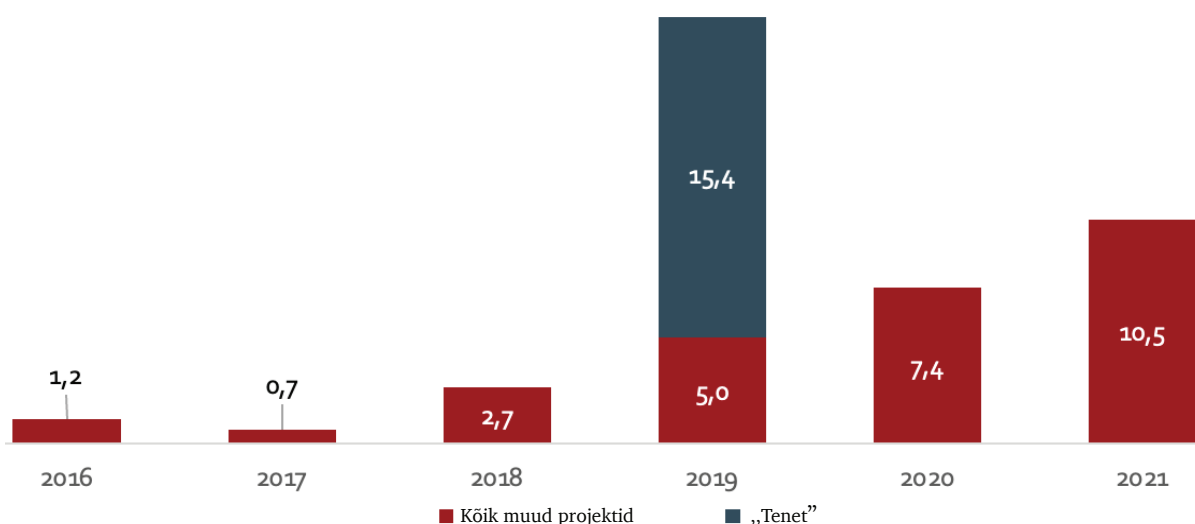
Territoorium	Üldine tagasimaksemäär	Lisastiimulid	Märkused
Läti	20% kohalikest kulutustest. 30% palgast		Enne taotlemist tuleb kinnitada vähemalt 50% kogueelarvest. Mängufilmide ja animatsioonide minimaalne kogueelarve on 769 000 dollarit (711 436 eurot), dokumentaalfilmidel 154 000 dollarit (142 287 eurot)
Leedu	30%		Taotluse peab esitama Leedus registreeritud tootja või tootmisteenuseid pakkuv ettevõtte. Riigisisesed kulutused peavad olema vähemalt 46 500 dollarit (43 000 eurot). Vähemalt 80% Leedu tootmiskuludest tuleb kanda Leedus. Vähemalt 51% võttegrupist peab olema pärit EMP-st. Kohaldatakse kultuuritesti. Kolme päeva võtted peavad toimuma Leedus.
Malta	30%. Animatsioon/visuaalefektid 25%	Muutuv	5%, kui Maltat kujutatakse Maltana või kasutatakse kohalikke rajatisi. 5%, kui maksimeeritakse kohalikke ressursse. Animatsioon/visuaalefektid: 15% põhineb kultuurielementidel ja kohalike ressursside maksimeerimisel.
Norra	25%		Vähemalt 30% eelarvest peab tulema rahvusvahelistest allikatest. Peab olema sõlmitud rahvusvaheline levileping. Saaja peab olema Norras registreeritud filmitootmisettevõtte. Kehtib kogueelarve miinimum, sh 25 miljonit Norra krooni mängufilmide, 10 miljonit Norra krooni dokumentaalfilmide, 10 miljonit Norra krooni telesarja episoodi ja 5 miljonit Norra krooni dokumentaalsarja episoodi kohta.

4. EESTI FILMITOOTMINE JA TAGASIMAKSEFONDI KASUTAMINE

4.1. Kulud

Eestis tagasimakse saanud projektidele kulutati aastatel 2016–2021⁵ Eestis kokku hinnanguliselt 42,9 miljonit eurot. See hõlmab nende projektide kõiki Eestis kantud abikõlblikke kulutusi. Joonis illustreerib USA mängufilmi „Tenet“ olulist mõju 2019. aasta kulutustele. Kui „Tenet“ välja jätta, on näha tootmiskulude pidevat tugevat kasvu – aastatel 2016–2021 suurenesid need keskmiselt 55% aastas (üldine aastane kasvumäär CPGR). Oluline on märkida, et kuigi me esitame siin varasemate aastate kulutused, põhineb järgnev majandusanalüüs ainult 2021. aastal.

Joonis 9 – Tagasimakse saanud projektide Eestis kantud tootmiskulud, 2016–2021 (miljonites eurodes)

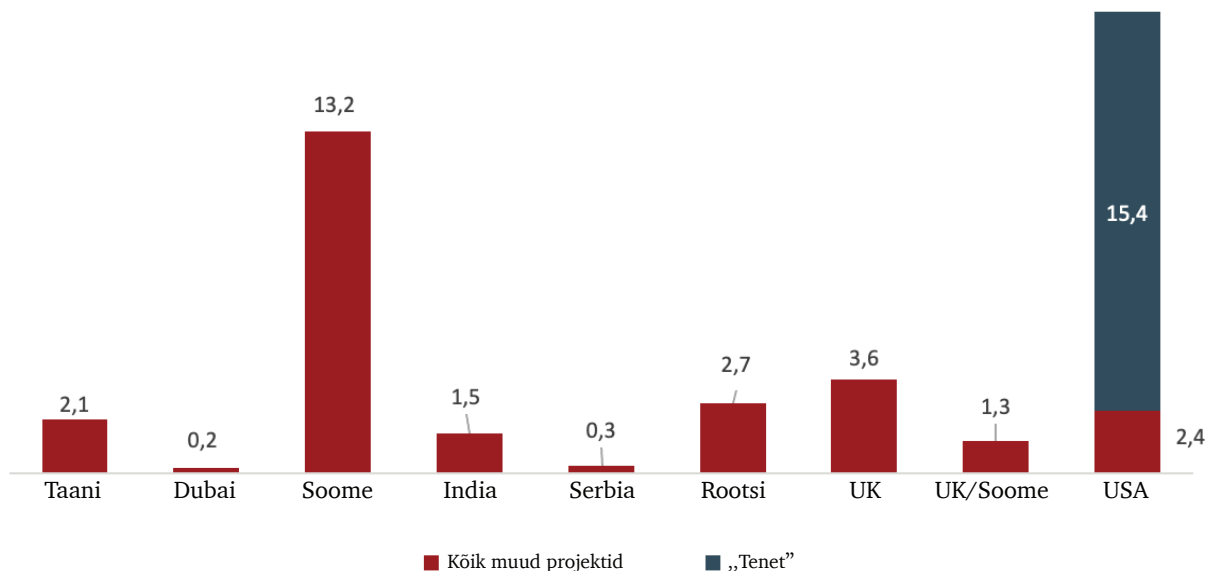

4.2. Päritoluriik

USA oli aastatel 2016–2021 suurim sissetulevate filmitootmiskulude allikas ning nendest märkimisväärse osa moodustas „Tenet“. Soome oli suuruselt teine tootmise rahastamise allikas, aastatel 2016–2021 langes Soome arvele 31% kuludest.

⁵ Andmed esitatakse kalendriaastas. Kui tootmine jaguneb mitme kalendriaasta vahel, on kulud jaotatud vastavalt tagasimakse tegemise ajale.

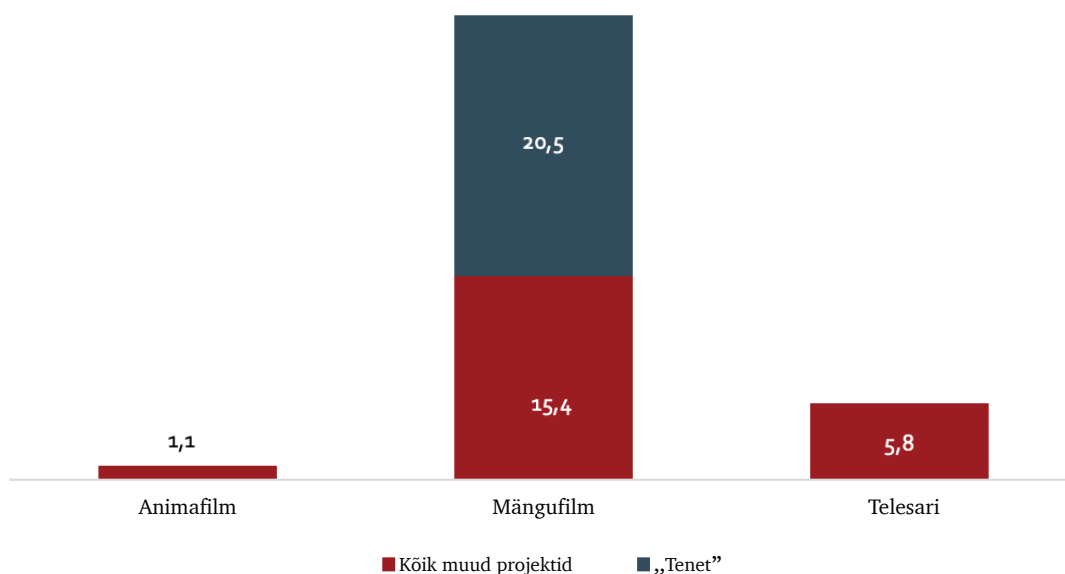
Joonis 10 – Tagasimakse saanud projektide Eestis kantud tootmiskulud päritoluriigi järgi, 2016–2021 (miljonites eurodes)

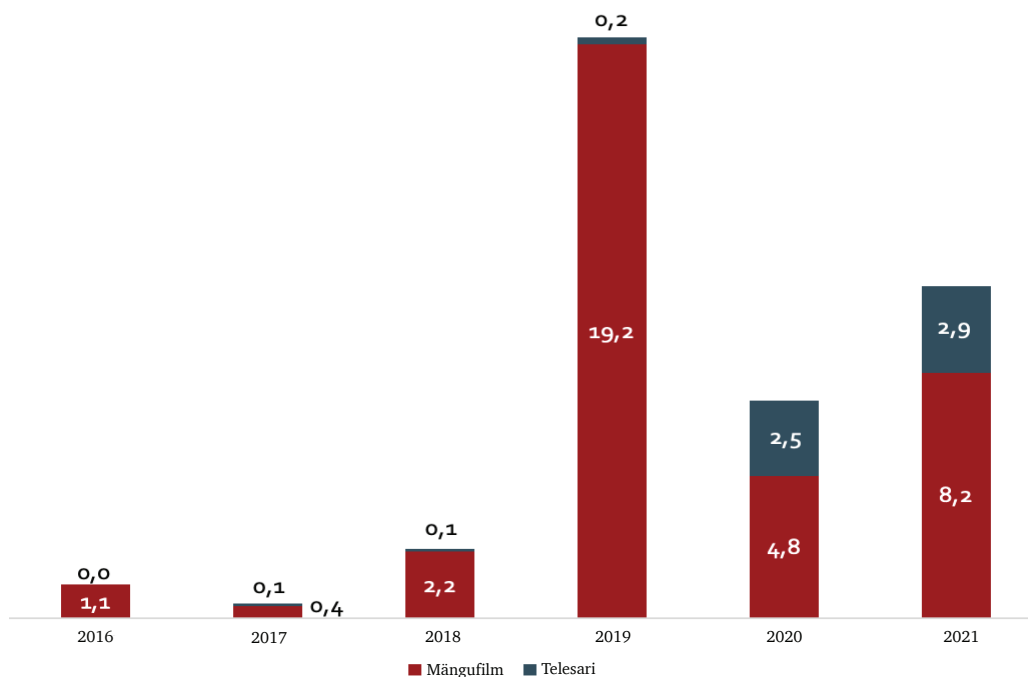
4.3. Žanr

Žanride lõikes kanti aastatel 2016–2021 suurem osa abikõlblikest tootmiskuludest mängufilmide tootmises. Aastatel 2020 ja 2021 moodustasid aga telesarjad toetatud tootmiskuludest palju suurema osa (2020. aastal 35% ja 2021. aastal 25%) kui varasemal perioodil. See peegeldab telesarjade tootmise kasvavat domineerimist maailmas.

Joonis 11 – Tagasimakse saanud projektide kulud žanride lõikes, 2016–2021 (miljonites eurodes)

Joonis 12 – Tagasimakse saanud mängufilmide ja telesarjade kulud aastate lõikes, 2016–2021 (miljonites eurodes)

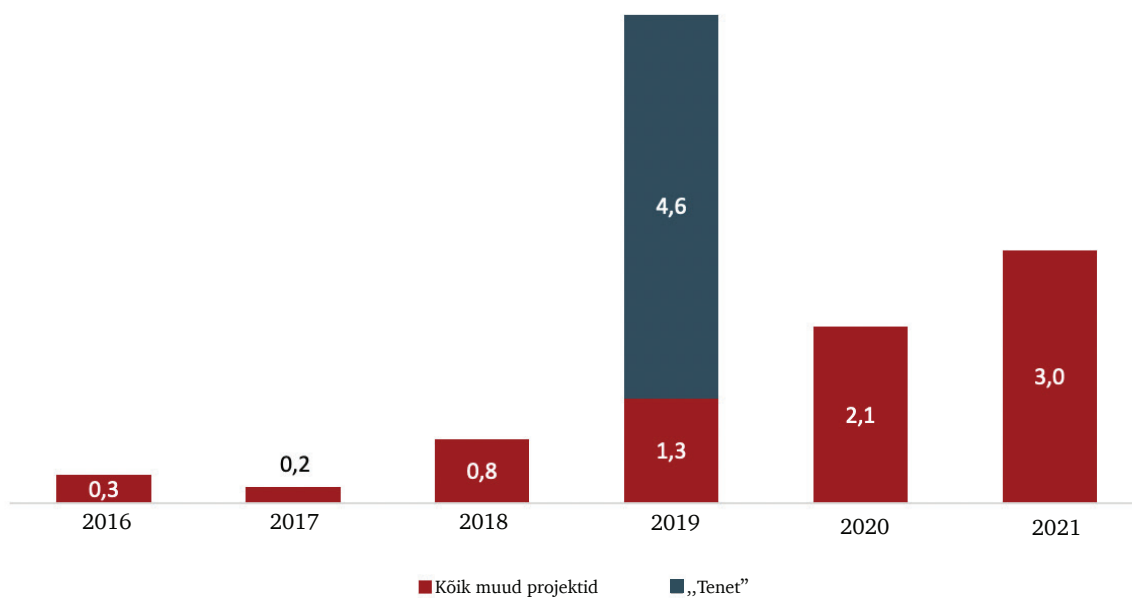

Tagasimaksed

Tagasimakse tehakse Eestis kantud abikõlblike kulutuste tõendamisel. Kokku maksti aastatel 2016–2020 tagasi 12,4 miljonit eurot, millele vastavad abikõlblikud tootmiskulud ulatusid 42,9 miljoni euroni. Tagasimaksete struktuur on aja, žanri ja päritoluriigi osas sarnane kulutuste struktuuriga, mida on kirjeldatud jaotistes 4.1–4.3.

Tagasimaksetele on seadusega kehtestatud iga-aastane ülempiir ehk fondi maht. Suure osa vaadeldavast perioodist on see olnud 2 miljonit eurot, kuid 2019. aastal suurendati fondi mahtu ajutiselt, et toetada „Teneti“ tootmist. Ühel aastal kulutamata jäänud summad kanduvad tavaliselt üle järgmisesse aastasse, mistõttu 2022. ja 2021. aasta kulutused ületasid 2 miljoni euro piirmäära. 2022. aastal tõsteti tagasimaksefondi maht 2022. aastaks 5,4 miljoni euroni.

Joonis 13 – Tehtud tagasimaksud aastate kaupa (miljonites eurodes)

5. FILMI- JA TELETOOTMISE ERGUTUSMEETME MAJANDUSMÕJU EESTIS

5.1. Metoodika ülevaade

Kasutatud on Eesti Filmi Instituudi poolt ettevõtelt tagasimakse taotlemise ja registreerimise käigus kogutud tootmiskulude andmeid. Majandusmõju metoodikat on üksikasjalikult kirjeldatud uuringu lisas. Uuringus keskendutakse 2021. aasta kulutuste majandusmõjule.

Ergutusmeetme majanduslik kogumõju on otsese, kaudse ja järelmõju summa.

- **Otsene mõju** on tootmis- ja järeltootmiskulude suurenemisest tulenev majanduslik tõus audiovisuaalsektoris loodud väärtuse (kogulisandväärtuse), palgatulu ja tööhõive näol.
- **Kaudne mõju** on mõju nende sektorite kogulisandväärtusele, palgatulule ja tööhõivele, mis varustavad filmitootmissektorit kaupade ja teenustega.
- **Järelmõju** on filmitootmissektoris töötavate inimeste palgamõju tulemusena tekkiv kogulisandväärtuse, palgatulu ja tööhõive suurenemine.

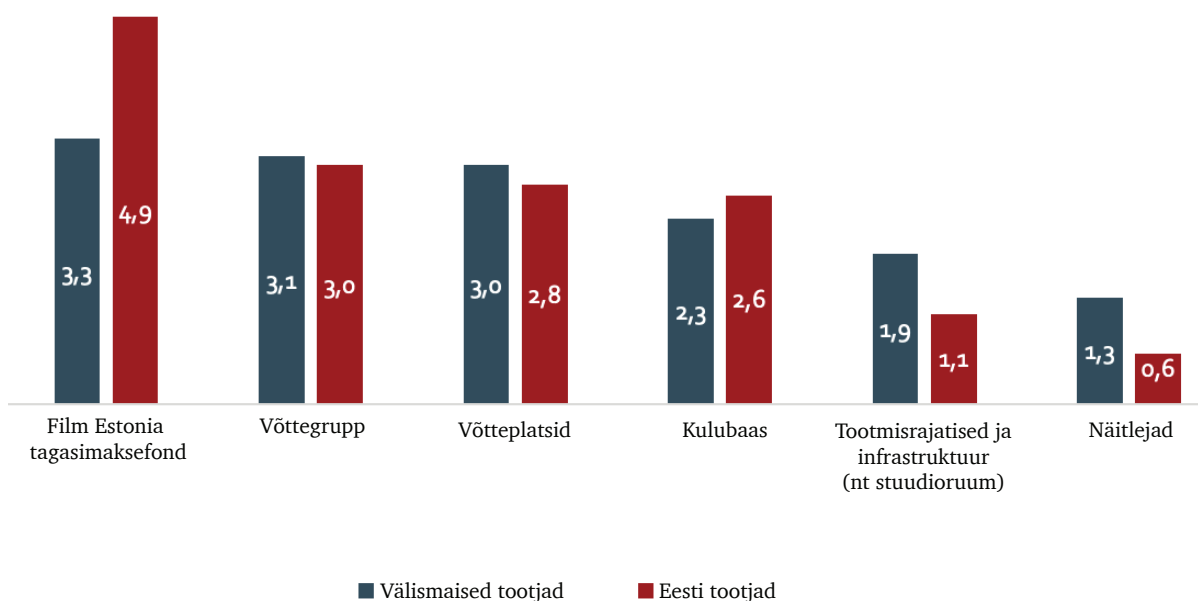
Analüüsi tegemiseks koostas SPI Eesti kohta spetsiaalse majandusmõju mudeli, kasutades Statistikaameti andmeid, sealhulgas riiklikke sisend-väljundtabeleid.

5.2. Lisanduvus

Ergutusmeetme mõju arvutamiseks on oluline kindlaks teha, kui palju tootmistegevust oleks Eestisse tulnud ilma ergutusmeetme abita. Selle mõistmiseks pidas SPI ulatuslikke konsultatsioone 2020. ja/või 2021. aastal tagasimakseid saanud Eesti ja välismaiste tootjatega ning viis kvantitatiivsete tulemuste saamiseks läbi lühiküsitluse. Küsitlusele vastamise määr oli suur – ankeedi täitis 69% välismaistest tootjatest (13-st 9) ja 89% Eesti tootjatest (9-st 8).

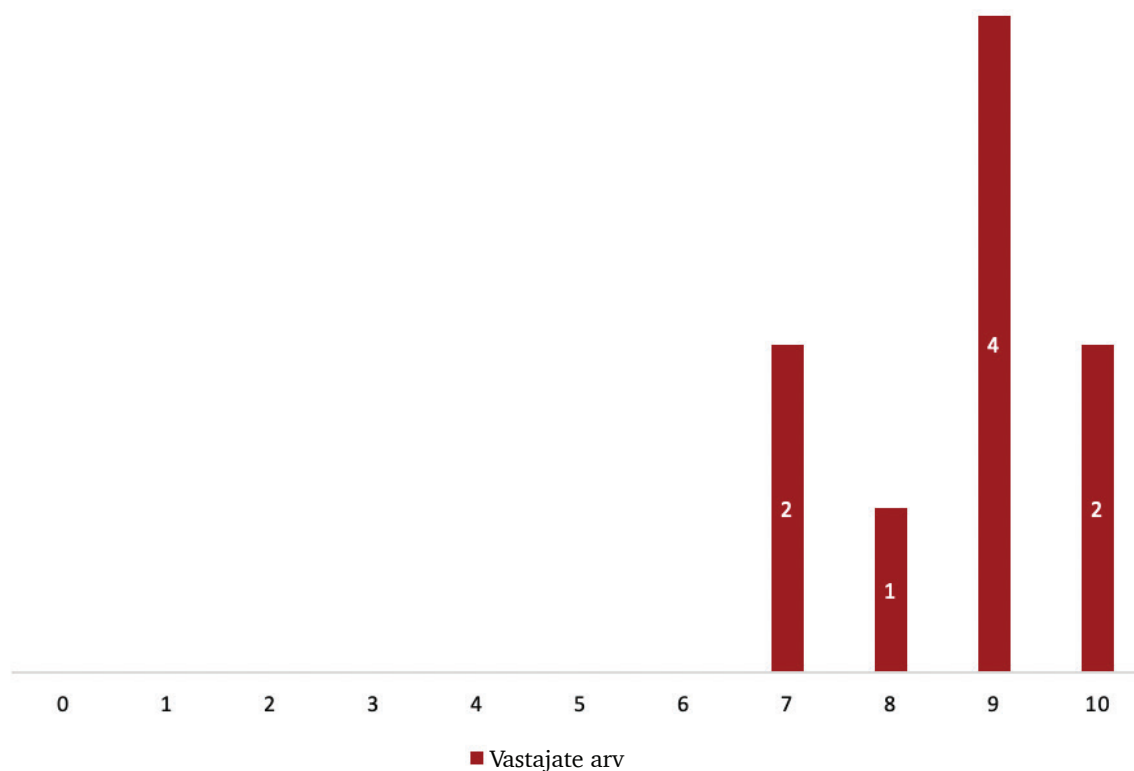
Eestis tootmise otsust mõjutanud tegurite osas oli nii välismaiste kui ka Eesti tootjate seas esikohal tagasimakse saamise võimalus. Otsust mõjutasid suurel määral ka võttegrupp ja võtteplatsid.

Joonis 14 – Eestis tootmise kasuks otsustamise tegurid: Keskmine tähtsus tootjarühma järgi (1 – kõige vähem tähtis, 6 – kõige tähtsam)

Üle poole küsitletud välismaistest tootjatest märkis, et ilma tagasimaksefondita ei oleks nad oma filmi Eestis tootnud, ülejäänud neli aga märkisid, et ilma tagasimaksefondita oleks nende tootmiseelarve murdosa tegelikust.

Joonis 15 – Eesti tagasimaksefondi tähtsus välismaiste tootjate otsuses toota film Eestis (0 – seda tegurit ei arvestatud üldse, 10 – see oli ainus tegur)

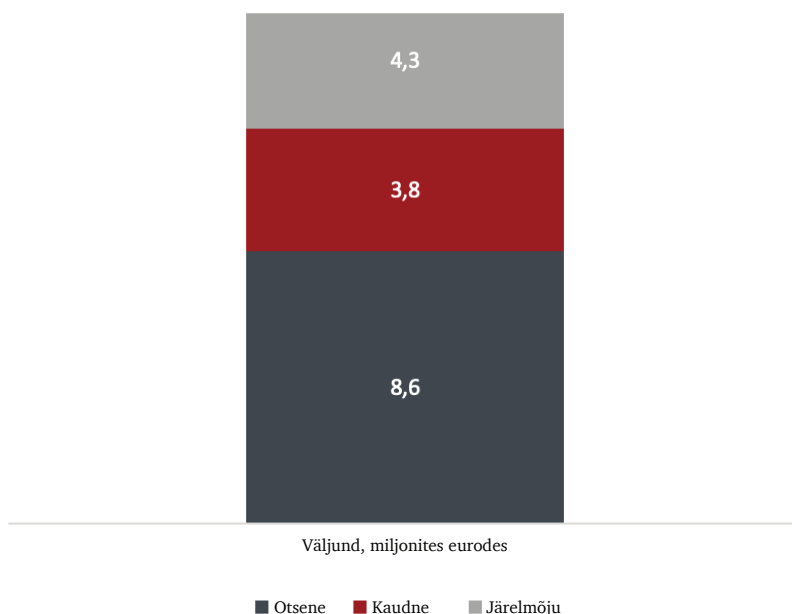
Küsitlusandmete põhjal on SPI välja arvutanud kvantitatiivse lisanduvuse määra. Kodumaiste tootjate vaatenurgast on see lisanduvuse määr 87,5%, st 87,5% tootmiskuludest on seostatavad tagasimaksega. Välismaiste tootjate puhul on see määr on veidi madalam, 81,1%, kuigi seda tulemust mõjutab üks kõrvalekalduv vastus, mis viitab madalale lisanduvuse määrale võrreldes ülejäänud vastajatega. SPI annab põhimõtteliselt konservatiivseid hinnanguid, seetõttu on järgnevas analüüsis kasutatud määr 81,1%.

5.3. Väljund

Väljund on majandusharu kogutoodangu mõõt. See on samaväärne ettevõtte tulu või käibega, kuid on koondatud kõigi selle majandusharu ettevõtete lõikes.

Ergutusmeetme majanduslik mõju, võttes arvesse lisanduvust, oli 2021. aastal 16,7 miljonit eurot. See mõju on ergutusmeetmega otseselt seotud ja ilma ergutusmeetmeta ei oleks seda tekkinud. See hõlmab järgmist: 8,5 miljonit eurot otsest väljundit, mis on seotud tootmisega tegelevate ettevõtetega, tarneahelas loodud 3,8 miljonit eurot ja veel 4,3 miljonit eurot, mis tuleneb palkade kulutamisest majanduses.

Joonis 16 – Täiendav väljund, 2021 (miljonites eurodes)

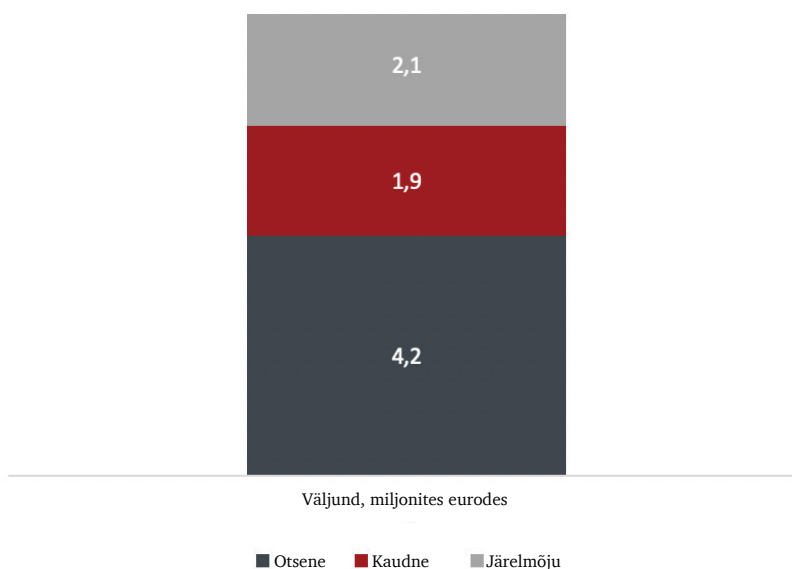

5.4. Kogulisandväärtus

Kogulisandväärtus on majandusharu või piirkonna loodud majandusliku väärtuse peamine näitaja. See on sama, mis sisemajanduse koguprodukt (SKP), mida kasutatakse riigi majanduse tugevuse ja kasvu mõõtmiseks.

Jooniselt 17 on näha, et ergutusmeetme kogumõju kogulisandväärtuse näol on hinnanguliselt 8,16 miljonit eurot. Üle poole sellest kogusummast, 4,2 miljonit eurot, moodustab otseselt tootmistegevuses osalejate otsene mõju, 1,9 miljonit eurot on tarneahelas loodud väärtus ja 2,1 miljonit eurot on väärtus, mis on loodud palgade taaskulutamise kaudu majanduses.

Joonis 17 – Täiendav kogulisandväärtus, 2021 (miljonites eurodes)

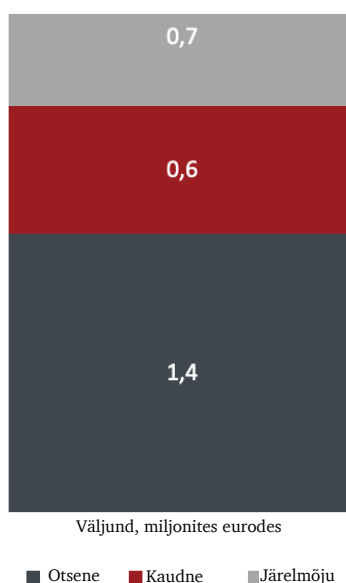

5.5. Maksud

Lisaks ülalkirjeldatud mõjule toovad Eesti majanduses tehtud tootmiskulutused sisse makse nii tootmistegevuse enda maksustamise kui ka töötajatele kohaldatavate maksude (nt tulumaksu) kaudu. Nagu osutatud metoodikas, oleme hinnanud maksumõju, tuginedes modelleerimiseelduste tegemisel riiklikele maksuandmetele.

2021. aastal tulenes ergutusmeetmest hinnanguliselt 2,7 miljonit eurot täiendavat maksutulu. See sisaldab 1,4 miljonit eurot otseseid makse ning 1,3 miljonit eurot kaudsest ja järelmõjust tulenevaid makse.

Joonis 18 – Täiendav maksutulu, 2021 (miljonites eurodes)

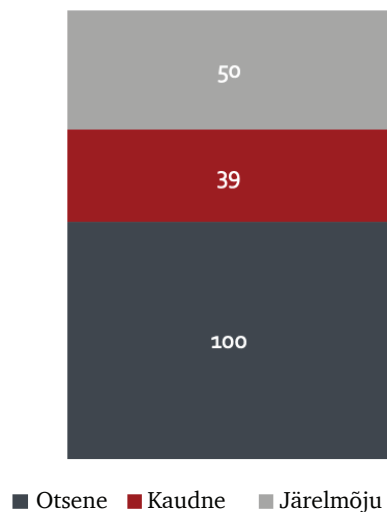
Maksutulu modelleerimine näitab, et ergutusmeetme tegelik netokulu on palju väiksem kui tehtud tagasimaksete summa. Maksutulu mustrit ja ajastust käsitletakse põhjalikumalt 1. lisas.

5.6. Tööhõive

Sissetulevates tootmisprojektides töötab tavaliselt suur hulk oskustöölisi. Paljud neist töötavad projektis mõne kuu jooksul vabakutselistena, teised on aga tootmisteenusel osutavate ettevõtete töötajad.

Et võrrelda eri majandusharusid, mõõdetakse majandusmõju uuringutes mõju tööhõivele tavaliselt täistööaja ekvivalente (FTE) ehk täistööajale taandatud töötajate arvu kasutades. See korrigeerib sektori töösuhete lepingupõhisust. Ergutusmeetme hinnanguline mõju tööhõivele on kokku võetud joonisel 19. Meetmega toetatavate töökohtade täielik majanduslik jalajälg on 2021. aastal hinnanguliselt 189 töökohta.

Joonis 19 – Täiendavate täistööajale taandatud töökohtade arv, 2021

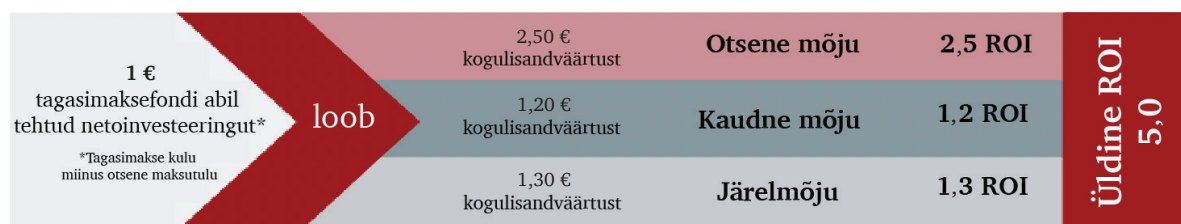

5.7. Investeeringutasuvus

Investeeringutasuvus (ROI) on filmi- ja tootmisstiimuli tõhususe oluline näitaja. ROI arvutamisel kasutatakse ergutusmeetme tulemusel majanduses loodud kogulisandväärtust ja võrreldakse seda programmi netokuluga (tagasimaksete summa miinus otsene täiendav maksutulu).

Eesti ergutusmeetme investeeringutasuvus on üldiselt suur. Tagasimaksefondi abil investeeritud iga euroga (ilma otsese maksutuluta) luuakse majanduses kokku 5,00 eurot väärtust, sellest 2,50 eurot filmitööstuses, 1,20 eurot tarneahelas ja 1,30 eurot palgamõju kaudu.

Joonis 20 – Eesti tagasimaksefondi investeeringutasuvus, 2021

SPI majandusmudel on põhimõtteliselt konservatiivne. Lisas 3 kirjeldatakse, milline oleks kogulisandväärtuse ROI, kui kasutataks vähem konservatiivset meetodit – sel juhul võiks öelda, et kogulisandväärtuse ROI on 8,20.

6. LAINETUSEFEKTI ANALÜÜS – FILMIPROJEKTI NÄIDE

Käesolev uuring käsitleb eelõige makromajanduslikku mõju, mis tuleb Eestis tagasimakse saanud filmitootmisprojektide kulutustest, kuid uuriti ka selle tegevusega kaasnevat täiendavat ja olulist mõjuelementi – mikromajanduslikku mõju, mis lisab väärtust tootmiskulude tegemise riigi paljudele majandussektoritele.

Filmide ja telesarjade tootmine on spetsialiseerunud tootmisprotsess, mis nõuab mitmesuguseid sisendeid. Nende hulgas on suur hulk töötajaid, kes täidavad loomingu-, tehnilisi, logistilisi ja tugirolli, samuti seadmed, rajatised, infrastruktuur ja teenused.

Kuigi osa nendest sisenditest pärineb otse audiovisuaalsektorist, st inimestelt või ettevõtetelt, kes tegutsevad ainult filmi- ja teletootmises, tehakse tavaliselt suurem osa kulutustest muudes majandusharudes. Seda nimetatakse lainetusefektiks (ingl *ripple effect*) – mikromajanduslikuks mõjuks, mida iga filmiprojekt avaldab teistele majandussektoritele.

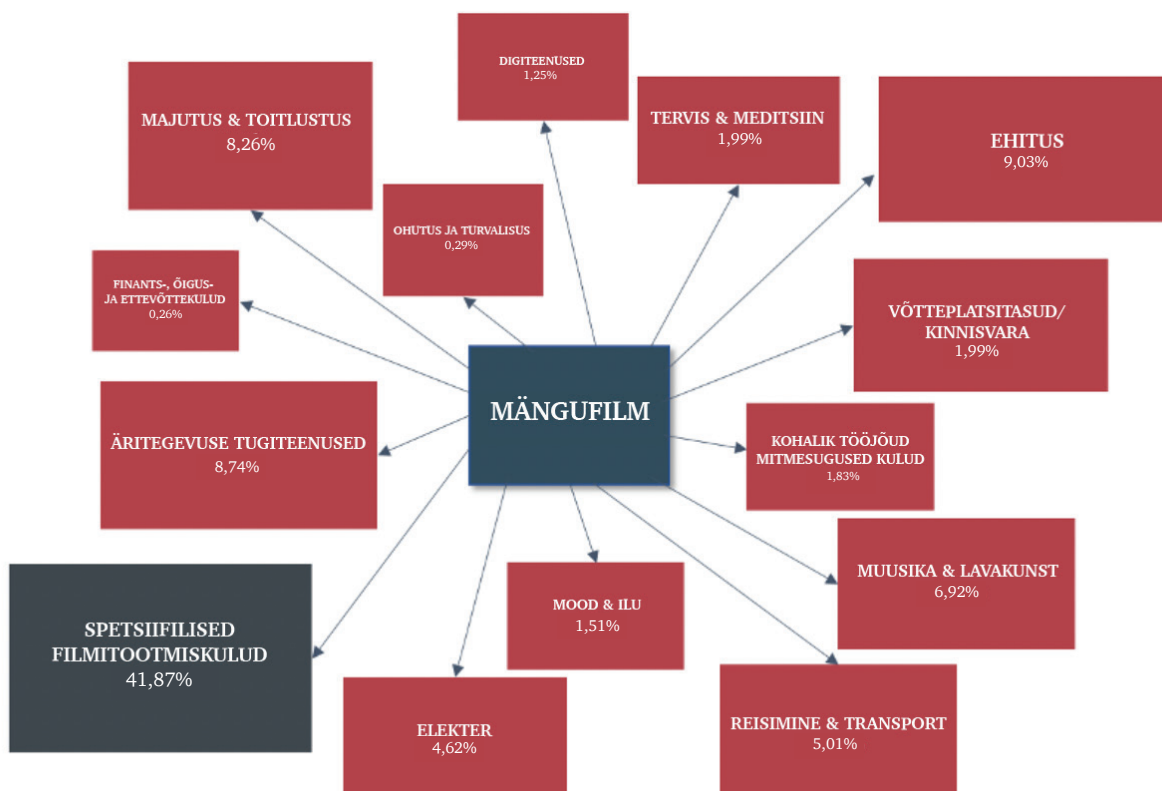
Selle mõju näitamiseks viis SPI läbi anonüümse filmiprojekti eelarve süvaanalüüsi. Analüüsi käigus omistati tootmiskulud majandussektorile, kus kulutused tehti.

Uuriti filmiprojekti lõplikus eelarves või kuluaruandes sisalduvate kulude iga elementi; välja jäeti suuremate loomingu- ja tehniliste talentidele tehtavate maksete mõju, mis võinuks analüüsi tasakaalust välja viia. Märkimisväärne osa kuludest tehakse tavaliselt ettevõtetele ja üksikisikutele, kes tegutsevad ainult audiovisuaalsektoris ja mitte üheski teises majandusharus. Need summad seostati audiovisuaalsektoriga ja moodustavad tavaliselt 25–50% analüüsitud kuludest.

Ülejäänud summad kulutatakse teenustele ja ressurssidele, mida pakuvad peale audiovisuaalsektori ka muid sektoreid teenindavad üksikisikud ja ettevõtted.

Analüüsist selgus, et veidi üle 40% tootmiskulutustest tehti audiovisuaalsektori ettevõtetes. **Ülejäänud 60% kuludest jagunes paljude muude sektorite vahel Eestis, sh 9% ehitusele, 9% äritegevuse tugiteenustele, 8% võtteplatsitasudele ja kinnisvarale ning 8% majutusele ja toitlustamisele, mis näitab mõju laia hajutatust Eesti majanduses.**

Joonis 21 – Tagasimakse saanud filmiprojekti lainetusefekti analüüs

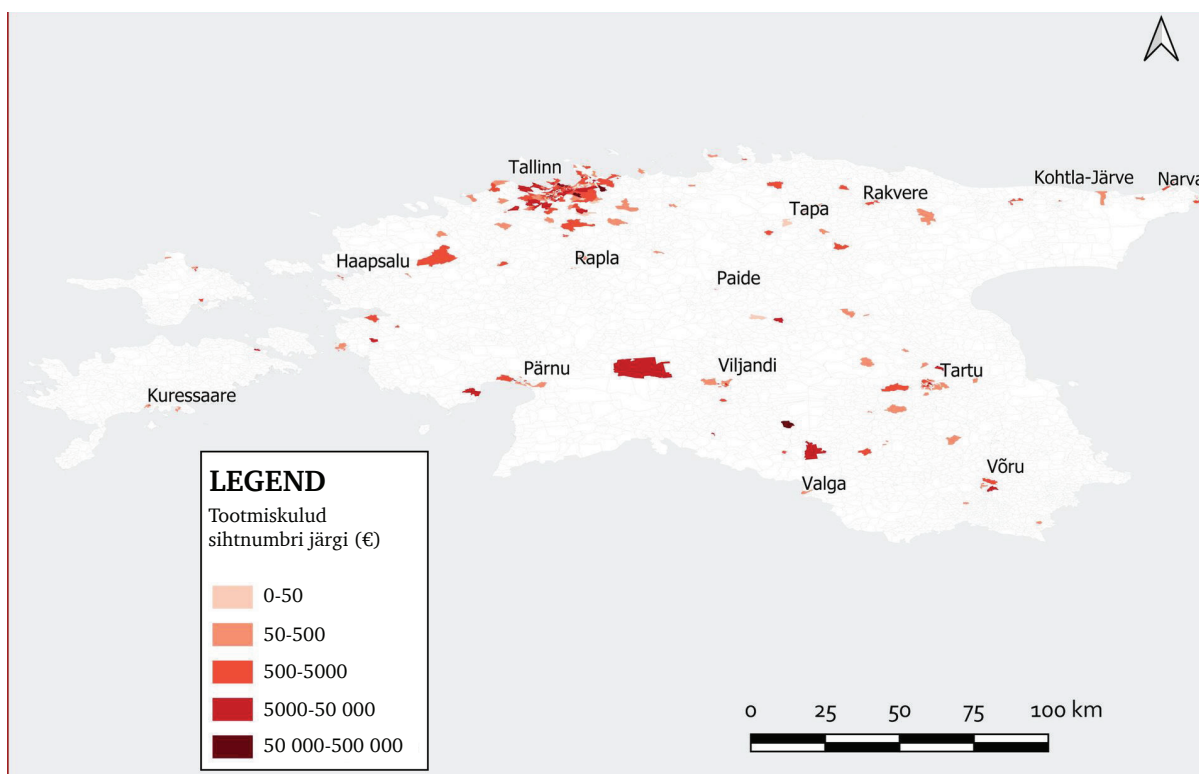

7. KULUDE GEOGRAAFILINE MÕJU – FILMIPROJEKTI NÄIDE

Müügiettevõtete tarneahelal on lai geograafiline jalajälg. SPI analüüsis töötati läbi ühe 2020. ja 2021. aastal tagasimakse saanud filmiprojekti üksikasjalikud tootmiskulude andmed. Joonised 22 ja 23 on selle näidisprojekti tootmiskulude soojuskaardid. Punane näitab selle sihtnumbriga seotud tootmiskulusid. Mida tumedam punane, seda suuremad kulutused. Joonisel 22 on näha nende kulude geograafiline jagunemine Eestis. Ehkki kulud ja müüjad on selgelt koondunud Tallinna, on märkimisväärseid kulutusi tehtud ka mujal. Näiteks tehti kulutusi Kirde-Eestis, kus OECD 2020. aasta hinnangul on Eesti madalaim SKP elaniku kohta⁶ ja kõrgeim noorte tööpuudus.⁷

Joonis 23 näitab, et Tallinnas on kulutused jaotunud üle kogu linna, nii et filmitootmise kulutustest saavad kasu paljud sihtnumbrid ja piirkonnad.

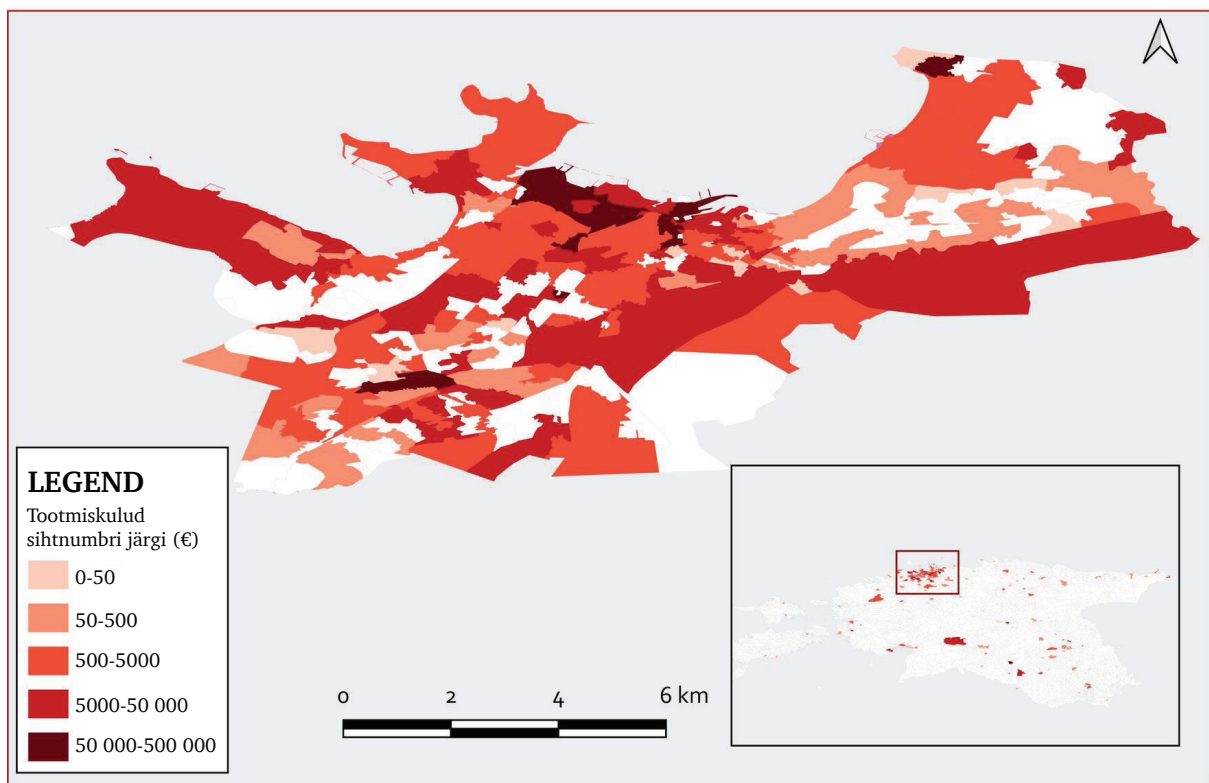
Joonis 22 – Näidisprojekti kulutuste tegemise kohad: Kogu Eesti (eurodes)

⁶ OECD Regions and Cities at a glance – Country Note Estonia (2020) <https://www.oecd.org/cfe/Estonia-Regions-and-Cities-2020.pdf>

⁷ OECD Regions and Cities at a glance – Country Note Estonia (2018) <https://www.oecd.org/cfe/ESTONIA-Regions-and-Cities-2018.pdf>

Joonis 23 – Näidisprojekti kulutuste tegemise kohad: Tallinn (eurodes)

8. ERGUTUSMEETME LAIEM MÕJU

Lisaks majandusmõjule avaldab filmi- ja teletootmise ergutamine ka muud positiivset mõju, näiteks mõju sektori mainele ja võttegruppide arengule, ning toetab Eesti ettevõtteid. Selles jaotises kirjeldatakse saadud laiemat strateegilist kasu.

8.1. Eesti filmitootmisesektori maine

Filmitootjad märkisid, et tagasimaksefond on tavaliselt esmane tegur, mis meelitab rahvusvahelisi filmiprojekte Eestisse. Olles aga juba saanud Eestis positiivseid tootmiskogemusi, on tootjad valmis ka edaspidi Eestisse tagasi pöörduma. Konsultatsioonide käigus saadud tagasiside näitab, et Eesti võttegruppide kvaliteet avaldas produtsentidele ja režissööridele head muljet nii oskuste kui ka motivatsiooni poolest.

Sageli hajus eelarvamus, et Eesti võttegrupp on tootja kodumaa võttegrupiga võrreldes vähem võimekas, peagi pärast töö algust. Arvestades Eesti suhtelist väiksust ja tootmisajaloo või -võimekuse rahvusvahelise tunnustamise puudumist, on igal positiivsetel kogemusel tõenäoliselt oluline mõju Eesti kui sobiva filmitootmiskoha kuvandile. Seetõttu naasevad paljud rahvusvahelised produtsendid ja režissöörid Eestisse, mis suurendab ergutusmeetme mõju. Koos tootjate väga positiivsete kogemustega ergutusmeetme haldamise ja tingimustega, millest on juttu punktis 2.2, on tootmiskogemused Eestis enamasti ületanud ootusi ja loonud Eesti filmitootmisele hea maine.

8.2. Võttegruppide areng ja karjäär

Eesti suutlikkus kaasata rahvusvahelisi projekte on loonud kohalikele võttegruppidele märkimisväärseid töö- ja koolitusvõimalusi, võimaldades neil oma oskusi lihvida koostöös kogenud produtsentide, režissööride ja osakonnajuhtidega, eriti suuremate projektide puhul. Nende projektide toimumine Eestis edendab Eesti võttegruppide karjääri, võimaldades neil võtta kohustusi ja tegutseda rollides, mis muul juhul poleks olnud võimalikud. Ka osakonnajuhil tasemel täidetakse üha rohkem kohti eestlastega, mitte ei tooda neid teistest riikidest.

Koos Eesti võttegruppide karjääri kiirema edenemisega vähendab mujalt sissetoomise vajaduse vähenemine lõppkokkuvõttes Eesti tootmiskulusid, muutes selle veelgi ihaldusväärsemaks tootmiskohaks.

8.3. Eesti filmitootmisettevõtete toetamine

Film Estonia ergutusmeede on küll suunatud sissetulevatele investeeringutele, kuid on samas aidanud kaasa Eesti filmitootmisettevõtete jätkusuutlikumaks muutmisele. Suurenenud rahvusvaheliste projektide arv on suurendanud Eesti filmitootmisettevõtete partnerite tuluvooge ning loonud neile suurema kindlustunde tänu sissetulevate projektide suuremale regulaarsusele.

Konsulteritud märkisid regulaarse tootmise tähtsust, sest see võimaldab neil palgata alalisi töötajaid. Ehkki enamik võttegrupi liikmeid töötab vabakutselisena, võib filmitootjatel olla kasulik palgata teatavatesse rollidesse alalisi töötajaid. Lisaks märkisid vastajad, kui suures ulatuses on ergutusmeede võimaldanud Eesti kaastootjatel võtta tasakaalustatumalt osa tootmispartnerlustest, ning et tootmisteenusid osutavad ettevõtted on rohkem kaasatud tootmisse ja saavad sissetulevate projektide partneriteks, mis võib viia isegi finantsomandini ja loomingulise panuseni.

9. EESTI AUDIOVISUAALSEKTORI ARENGUVÕIMALUSED

9.1. Tagasiside Film Estonia tagasimaksefondi kohta

Eestis võttekogemuse saanud produtsendid ja filmitootmisettevõtted suhtuvad ergutusmeetme korraldusse väga positiivselt. Tüüpiliselt märgiti, et protsess on tõhus ja läbipaistev ning otsused tehakse kiiresti. Sellised tingimused on tootjate jaoks olulised, sest need tasakaalustavad filmi- ja teletootmise ebakindlat ja muutlikku laadi. Esile tõsteti ka protsessi lihtsust ja arusaadavust ning suhteliselt vähest bürokraatiat. Arvestades iga projekti jaoks sobivate potentsiaalsete tootmiskohtade arvu, on selge eelis niisugusel ergutussüsteemil, kus tootjad saavad aru, mida meetme kasutamine endaga kaasa toob ja millised on selle tagajärjed nende projektile.

Tootjad hindasid ka tagasimaksete struktuuri. Märgiti, et meede kohaneb paindlikult tootmiseelarve muutustega ning võimaldab teha makseid mitmes etapis, sealhulgas varajases etapis, aidates tekitada rahavooge. Ka maksed olid kiired ja usaldusväärsed.

Tootjate sõnul eristub Eesti ergutusmeede kvaliteedi poolest mõne konkurendi meetmest, mis on kas vähem efektiivne, bürokraatlikum või rahavoo seisukohalt vähem usaldusväärne. Koos tagasimakse väärtusega panevad tootjad suurt rõhku meetme korraldusele ja tingimustele. Tootjate järjepidevalt positiivne kogemus Eesti meetmega annab Eestile võimaluse parandada oma positsiooni konkurentide ees ning tugevdada end rahvusvaheliste filmiprojektide eelistatud kohana.

Tagasimaksefondi maht on algusest peale olnud 2 miljonit eurot aastas, välja arvatud ühekordne täiendav 5 miljoni euro suurune lisamaht 2019. aastal „Teneti“ (2020) tootmise toetamiseks. Taotlused on aasta-aastalt üha rohkem ületanud fondi mahtu ja 2022. aastal oli olemasolev eelarve jaotatud jaanuari lõpuks. Eesti valitsus nõustus hiljuti suurendama 2022. aasta fondimahtu 3,4 miljoni euro võrra, mis tähendab, et 2022. aastal on tagasimaksefondist saadaval kokku 5,4 miljonit eurot.

Filmiprojektide pärast konkureerimise üks võtmeaspekte on aga tagasimaksefondi maht. Taotlused on aasta-aastalt üha rohkem ületanud meetme maksimumsummat ja 2022. aasta olemasolev eelarve oli jaanuari lõpuks jaotatud. Ehkki Eesti valitsus nõustus hiljuti suurendama 2022. aasta fondi 3,4 miljoni euro võrra, mis tähendab, et 2022. aastal on tagasimaksefondist saadaval kokku 5,4 miljonit eurot, piirab fondi maht siiski Eesti konkurentsivõimet. Piirang tekitab tootjates teadmatust selles, kas taotlus rahuldatakse või mitte.

SPI varasemas automaatsete ergutusmeetmete alases töös on rõhutatud, et tootjate jaoks on finantskindlus ülioluline ja kui süsteemidel on ülemmäärad, siis on suured ja mitmeaastased eelarved tootjate jaoks planeerimiseks paremad, sest need on kooskõlas mitmeaastaste tootmise planeerimise protsessidega.⁸

9.2. Järgmised sammud sektori arengus

Tulevikku vaadates on suureks väljakutseks see, et Eestis valitseb kõigi tasandite ja rollide filmi- ja televisioonitööstuse puudus. See peegeldab puudujääki olemasoleva tööstuse koguses, mitte kvaliteedis. Tööstus on sektori jaoks globaalne probleem, aga nii väikese rahvaarvuga riigis nagu Eesti võivad need probleemid olla teravamad, kuna paar samaaegset filmiprojekti kulutavad ära suure osa olemasolevast kvaliteetsest tööstusest. Ilma piisavate strateegiateta tööstuse suurendamiseks, nagu koolituskavad ja ümberõppeprogrammid, süvenevad need probleemid projektide arvu suurenedes.

Mõni vastaja märkis, et probleemiks on ka kvaliteetse tootmispinna kättesaadavus. Kuigi see pole nii pakiline väljakutse kui tööstuse vähesus, võib see mõnel juhul osutada piiravaks teguriks. Suurema

⁸ *Best Practice in Screen Sector Development*. SPI for the Association of Film Commissioners International, 13. september 2019. Kättesaadav aadressil: <https://static1.squarespace.com/static/5f7708077cf66e15c7de89ee/t/602a5d97da388b185d66d688/1613389210265/AFCL-Best-Practice-Study-2019-09-13-Final-Cover+%282%29.pdf>.

eelarvega projektidel on sageli vaja filmipaviljoni ja isegi väiksemate projektide puhul võib tootmiskoha otsuseid oluliselt mõjutada kvaliteetse tootmispinna olemasolu.

Nagu eelmises lõigus osutatud, on Eesti ergutusmeetme piiratud maht võtmetegur ka valdkonna edasise arengu seisukohalt ning abiks oleks selles osas suurema kindlustunde ja paindlikkuse pakkumine.

10. LISA 1 – ERGUTUS VÕI SUBSIIDIUM

10.1. Sissejuhatus

Selles lühikeses artiklis käsitletakse Eestis rakendatavaga sarnase tagasimakseüsteemi kulusid riigikassa või rahandusministeeriumi seisukohalt. Artiklis näidatakse, et tagasimaksefondi tegelik kulu on palju väiksem, kui seda tüüpi süsteemide arutamisel tavaliselt väidetakse.

Näide, mida siin kasutame, ei ole tegelik filmiprojekt, vaid SPI hinnangul tüüpiline projekt, ning sellega seotud rahade riigikassast välja ja riigikassasse sisse liikumise ajastus on seda tüüpi toetusmehhanismi eeliseks.

Siinkohal rõhutatakse, **et tagasimakseüsteemi tegelik netokulu on palju väiksem kui tagasimaksete kogusumma**, kui võtta arvesse kõike, sh tootmiskuludelt laekunud makse. Samuti tehakse tagasimakse mitu nädalat pärast seda, kui kulutustelt on maksud laekunud (joonis 24). Järgmisel leheküljel toodud teoreetilises näites on kassapõhine netokulu („investeering“) oluliselt väiksem (joonis 25).

Võttes arvesse ergutusmeetmega Eestisse meelitatud projektide olulist mõju, on näha, kui **tõhusa investeeringuga** on tegemist, ja seetõttu ei saa meedet käsitleda subsiidiumina.

Lisaks on tagasimakseüsteemi eriline eelis see, et tagasimakse tehakse tavaliselt mitu nädalat, sageli mitu kuud pärast maksude laekumist. Seepärast ütleme, et tagasimaksefond on osaliselt n-ö **isetasuv**.

10.2. Laekunud ja väljamakstud rahaliste vahendite elemendid

Rahalised laekumised

Alates hetkest, kui riigis hakatakse tegema tootmiskulutusi, hakkab riigikassasse nendelt makse laekuma. Üldjuhul laekub kolme liiki makse:

1. Palgamaksud töötajatelt, kellele makstakse otse projektist
2. Renditööjõufirmade kaudu tasutud palgamaksud¹
3. Ettevõtte- või dividendimaksud, mida lõpuks (puhaskasumilt) maksavad projekti varustavad müügiettevõtted.

Palgamaksud

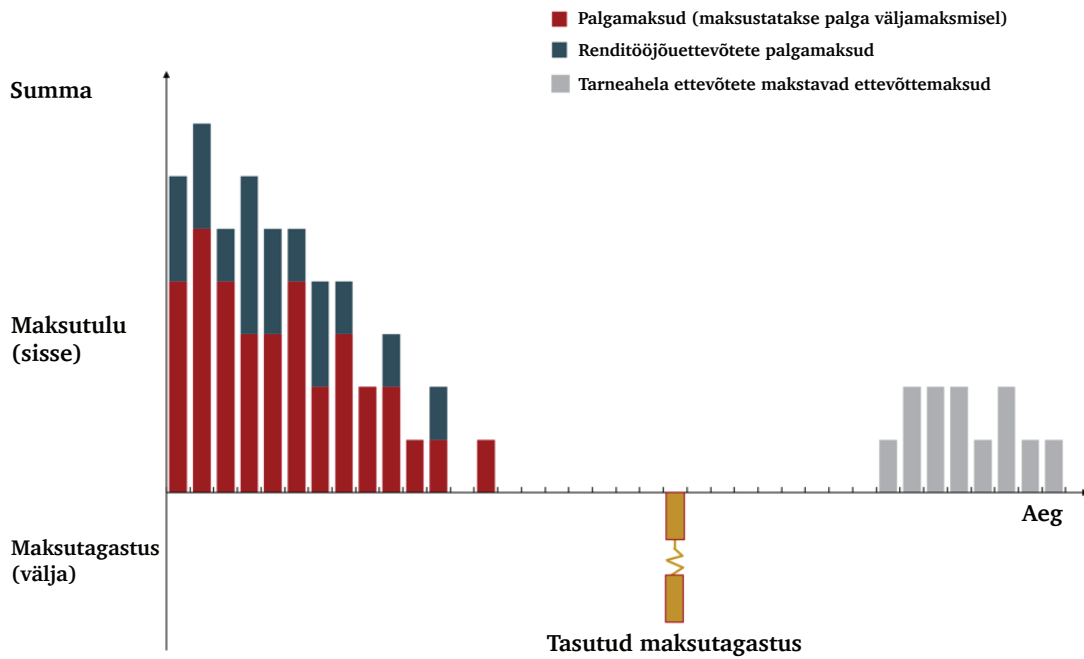
Need on maksud, mis arvatakse maha tulust ja laekuvad riigikassasse kohe, kui töötajatele või renditöötajatele makstakse töötasu. Need arvutatakse kehtivate maksumäärade alusel ja mõnes riigis sisaldavad need sotsiaalmaksu mahaarvamisi.

Ettevõtte- või dividendimaksud

Nende maksusummade kindlakstegemine on keerulisem. Ettevõtted/müüjad, kellele filmiprojektist tasutakse, maksavad makse (kui neid kohaldatakse) ainult siis, kui nad teenivad asjaomasel aastal kasumit. Tasumisele kuuluvad maksud arvutatakse pärast ettevõtte iga-aastase maksudeklaratsiooni koostamist ja see võib olla mitu kuud pärast filmitootmiskulude tegemist. Ka tasutav maksusumma (kui seda on) võib varieeruda. Seetõttu oleme oma arvutuses eeldanud, et riigikassasse laekub sellest allikast väga vähe makse.

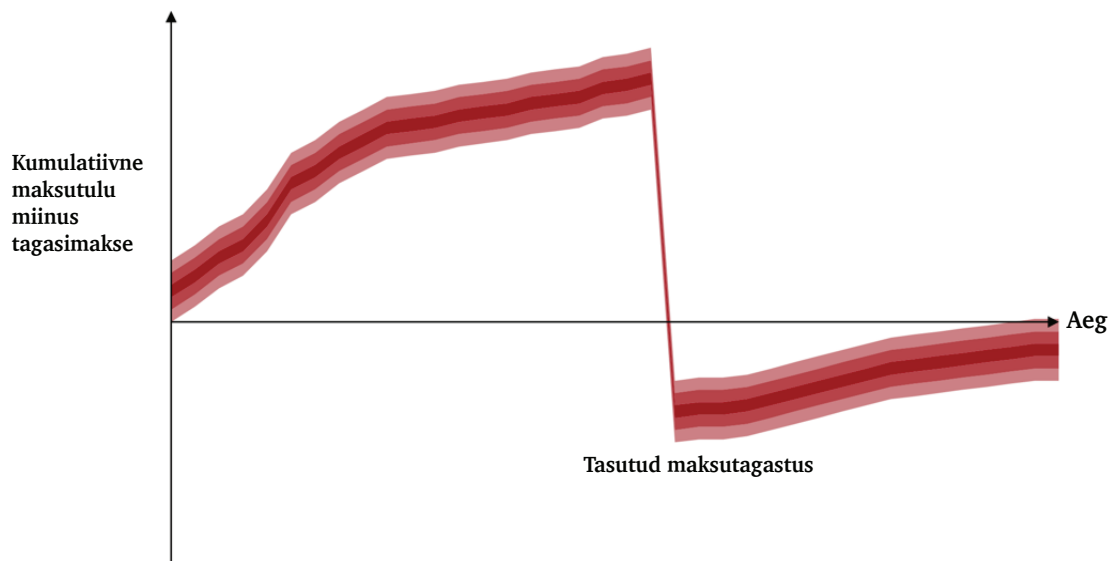
Alloleval joonisel on kujutatud hüpoteetilise filmiprojekti iganädalastest tootmiskuludest laekunud maksud. Need tulenevad tootmise ajal saadud palgamaksudest ja jäävad kuni tagasimakse tegemiseni riigikassasse. Hiljem võib laekuda vähesel määral ettevõtte- või dividendimakse, mis vähendavad tagasimakse netokulu veelgi.

Joonis 24 – Tagasimaksefond: igapäevane rahavoog (riigikassa vaade)

Allpool olev teine joonis kujutab riigikassa rahaliste vahendite netopositsiooni samal ajavahemikul. See näitab tootmise ajal positiivset positsiooni, mis muutub tagasimakse tegemisel negatiivseks. See negatiivne saldo võib väheneda, kui tarnijatelt/müüjatelt laekub ettevõtte- või dividendimaksu näol täiendavat maksutulu.

Joonis 25 – Tagasimaksefond: Rahaliste vahendite saldo (riigikassa vaade)

11. LISA 2 – MAJANDUSMÕJU ÜSIKASJALIK METOODIKA

Kulude ja tagasimaksete andmed

Selles uuringus kasutatakse väljakujunenud kulupõhist majandusmõju modelleerimise meetodit, mis on kooskõlas Olsberg•SPI mujal maailmas tehtud tööga. Mudeli põhisisend on Eesti Filmi Instituudi 2021. aasta tootmiskulude ja nendega seotud tagasimaksete andmed.

Andmed esitati iga tootmisprojekti kohta, mis on toimunud perioodil, mis hõlmas tegevust 2021. aastal, st mõnel juhul võis tootmistegevus toimuda ka varasematel aastatel ja oleme seda arvesse võtnud. Eestis tehtud hinnangulised kulutused on arvatud proportsionaalselt, lähtudes väljamakstud/auditeeritud tagasimaksete profiilist.

Eesti Filmi Instituudi esitatud andmed sisaldasid väljamakstud/auditeeritud tagasimaksete profiile. Eesti kulutusi aastate lõikes ei jaotatud. Seetõttu eeldasime, et väljamaksete/tagasimaksete profiil kajastab üldjoontes iga-aastaseid kulutusi, ja eeldasime proportsionaalset jaotumist. Kliendiga kokkuleppel kajastab käesolev uuring ainult 2021. aasta tootmiskulusid.

Leke

Leke on majandustegevus, mis toimub väljaspool vaadeldavat geograafilist piirkonda – antud juhul väljaspool Eestit. Eesti Filmi Instituudi poolt registreeritud tootmiskulud on Eestis tehtud kulutused. Väljaspool Eestit tehtud kulutused ei ole tagasimakse saamiseks abikõlblikud ja seetõttu ei võeta neid arvesse.

Nihetus

Nihetus on mõju osa, mida kompenseerib aktiivsuse vähenemine mujal riigis. Eeldatakse, et see on väike, sest filmitootmine on tõeliselt globaalne sektor ja tõenäoliselt ei konkureeri selle sektori ettevõtetega teiste Eesti ettevõtetega.

Asendamine

Asendamine on mõju, mille puhul ettevõtte asendab ühe tegevuse teise sarnasega, et saada toetustest maksimumi. Eeldame, et asendamist minimeerib asjaolu, et tagasimaksega hüvitatakse vaid osa tootmiskuludest.

Tühimõju/lisanduvus

Lisanduvuse hindamiseks ja brutomõjust netomõju arvutamiseks eemaldasime tühimõju ehk need tootmis- ja järeltootmiskulutused, mis oleksid tekkinud ka ilma tagasimakseta. Seda uuriti konsultatsioonide käigus ning kvantitatiivse lisanduvuse küsimustik saadeti kõigile Eesti ja välismaistele tootjatele, kellel 2021. aastal oli käimasolev toetatav projekt.

Lisanduvust uuriti kolme peamise küsimusega, mis käsitlesid järgmist:

- projekti Eestisse tõmbavad tegurid; tagasimakse oli üks teguritest, mida loetleti koos niisuguste teguritega nagu võtteplatsid ja talent, ning vastajatel paluti hinnata iga teguri tähtsust;
- tagasimakse konkreetne tähtsus projekti Eestisse tõmbamisel eraldi hindena;
- kui palju väiksemad oleksid olnud Eesti projektikulud ilma ergutusmeetmeta.

Lisateavet tulemuste kohta leiate jaotisest 5.2.

Majandusmõju modelleerimine

Selles uuringus kasutatakse majanduslikul modelleerimisel sisendi-väljundi lähenemisviisi. Tootmiskulude andmed on kombineeritud Eesti sisend-väljundtabelite majandusandmetega,⁹ et hinnata tootmistegevuse üldist jalajälge. Analüüs keskendub peamiselt filmi-, video- ja telesarjade tootmise sektorile. Hinnatud on järgmiseid majandusmõõdikuid:

- Otsene mõju – tootmiskulude otsese tulemusena loodud väljund, kogulisandväärtus ja täistööajale taandatud töökohad
- Kaudne mõju – Eesti laiemas majanduses kino-, video- ja telesarjade sektorile kaupu ja teenuseid tarnivates sektorites loodud väljund, kogulisandväärtus ja täistööajale taandatud töökohad
- Järelmõju – otseses ja kaudses etapis hõivatute palga taaskulutamise tulemusena loodud väljund, kogulisandväärtus ja täistööajale taandatud töökohad.

Mudelis eeldatud kordajad on võetud 2015. aasta Eesti sisend-väljundtabelitest (viimased kättesaadavad andmed). Need on saadaval tootepõhiselt ning oleme välja võtnud I tüübi (ainult kaudne mõju) ja arvutanud II tüübi (otsene, kaudne ja järelmõju) filmi-, video- ja telesarjade tootmise; helisalvestuse ja muusika kirjastamine; ringhäälingu sektoris. Need on tuletatud väljundi ja kogulisandväärtuse kohta. Uurisime ka tööhõiveandmeid majandusharude lõikes ja tuletasime selle teabe abil tööhõivekordaja.

Ka kogulisandväärtuse ja väljundi suhe on võetud 2015. aasta sisend-väljundtabelitest. Samas oleme viimaste aastate kohta (kuni 2021. aastani) välja võtnud Statistikaameti eraldi andmed (tabel RAA0043), mis vastavad sellele tasemele. Seda kogulisandväärtuse suhet rakendatakse otsese väljundi osana, kaudne ja järelmõju saadakse kogulisandväärtuse kordaja kaudu.

Tööhõivet väljendatakse täistööajale taandatud töökohtade arvuna (FTE) ja selle hindamisel on kasutatud eeldusi, mis on seotud tüüpilise täistööajale taandatud tööhõive tasemega filmi-, video- ja telesarjade tootmise sektoris. Täistööajale taandatud tööhõivet kasutatakse siin sellepärast, et paljud tootmiskuludega toetatud töökohad on vaadeldavas sektoris tavaliselt osalise tööajaga või ajutised.

Tööhõive 1 miljoni euro väljundi kohta on tuletatud sisend-väljundtabelitest. Seejärel on see Statistikaametist saadud majandusharuandmete alusel (tabel EM001) teisendatud täistööaja ekvivalentideks. See annab tulemuseks tööhõive ja FTE suhte korrigeerimise 85,7%. Seejärel kasutatakse seda otseste täistööajale taandatud töökohtade arvu hindamiseks, ning edasine kaudne ja järelmõju leitakse tööhõive kordaja abil.

Maksutulu hinnangud põhinevad OECD tõendusmaterjalil, mis näitavad maksutulu protsendina SKPst. See hõlmab ettevõtte ja füüsilise isiku tulumaksu, sotsiaalkindlustusmaksuid, tarbimismakseid jne. Seda on rakendatud hinnangulisele kogulisandväärtusele (otsene, kaudne, järelmõjust tulenev), et hinnata tootmiskulutuste tasemel põhinevat võimalikku maksutulu.

Seejärel võrreldakse prognoositud otsest maksutulu tehtud tagasimaksetega, et leida toetusmeetme netosumma. Netotoetuse põhjal antakse hinnang investeringutasuvusele, kasutades täiendavat neto-kogulisandväärtust.

Lisanduvuse määär, mis võimaldab arvutada rahalise tagasimakse mõju, arvutatakse küsitlusandmete põhjal. Netomõju arvutamiseks kohaldati kulude üldnäitajate suhtes 81%-list lisanduvuse määra.

Nagu kõigi majandusmudelite puhul, põhineb ka sisendi-väljundi lähenemisviis mitmel eeldusel ja hoiatusel, millest kõige olulisem on see, et tegemist on osalise tasakaalu mudeliga, mis keskendub ainult nõudluse poolele ega eelda pakkumise poolel mingeid piiranguid.

⁹ <https://andmed.stat.ee/en/stat>

12. LISA 3 – INVESTEERINGUTASUVUSE TUNDLIKKUSANALÜÜS

Investeeringutasuvus on poliitikainvesteeringu majandusliku tulemi mõõt. Selles uuringus arvutasime majandusliku investeeringutasuvuse kui ergutusmeetme investeeringu kogulisandväärtuse kasvu.

Aruande üldnäitajate põhjal on investeeringu maksumus konkreetsel aastal väljamakstud rahalise tagasimakse kogusumma, millest on maha arvatud modelleeritud otsene maksutulu. Selles lähenemisviisis rakendatakse konservatiivselt parimate tavade suuniseid, mis on sätestatud Ernst & Youngi väljaandes „Evaluating the effectiveness of state film tax credit programmes: Issues that need to be considered“ („Riiklike filmisektori maksukrediitiprogrammide tõhususe hindamine: mida peab arvesse võtma“).

Oleme teinud tundlikkusanalüüsi, mis illustreerib erinevate investeeringumääratluste mõju investeeringutasuvuse näitajale.

Tabel 3. Kogulisandväärtuse investeeringutasuvuse tundlikkusanalüüs

Investeeringu määratlus	Otsese kogulisandväärtuse ROI	Kaudse kogulisandväärtuse ROI	Järelmõju kogulisandväärtuse ROI	Kogulisandväärtuse ROI kokku
Ergutusmeetme tagasimaksete kulu	1,37	0,63	0,68	2,68
Tagasimakse kulu miinus otsene maksutulu	2,54	1,17	1,27	4,98
Tagasimaksete kulu miinus otsene ja kaudne maksutulu	4,19	1,93	2,09	8,20

13. LISA 4 – OLSBERG•SPI KOHTA

SPI pakub avaliku ja erasektori klientidele mitmesuguseid ekspert- ja strateegilise nõustamise teenuseid, spetsialiseerudes filmi, televisiooni, videomängude ja digitaalse meedia valdkonnale. 1992. aastal asutatud ettevõttest on saanud nende dünaamiliste loomemajandusharude üks juhtivaid rahvusvahelisi konsultatsioonifirmasid. Tänu oma usaldusväärsele asjatundlikkusele ja kogemustele on ettevõttel mitmekesine kliendibaas, mille hulka kuuluvad:

- rahvusvahelised ametiasutused
- riikide valitsused, sealhulgas kultuuri- ja majandusministeeriumid
- riiklikud filmiinstituudid ja filmiagentuurid
- piirkondlikud ja linnaarendusametid ning kohalikud omavalitsused
- riiklikud ja piirkondlikud turismiagentuurid
- stuudiod ja rajatisi pakkuvad ettevõtted
- sõltumatud ettevõtted filmisektori väärtusahela kõigis lülides
- riiklikud ja rahvusvahelised ringhäälinguorganisatsioonid
- ametiühingud ja kutseorganisatsioonid
- koolitus- ja enesetäiendusorganisatsioonid
- kirjastajad ja konverentside korraldajad

Olsberg•SPI-l on teadmised kiiresti arenevate globaalsete loomesektorite kõigis valdkondades ning ettevõtte teenused hõlmavad järgmist:

- strateegia ja poliitika väljatöötamine elujõuliste ja jätkusuutlike riiklike ja piirkondlike audiovisuaalsektorite loomiseks ja juhtimiseks
- nõustamine filmi- ja audiovisuaaltööstuse fiskaalstiimulite loomise ja rakendamise alal
- uurimisprojektid väärtusahela kõigi aspektide kohta, sealhulgas kaardistamine ja majandusmõju uuringud
- äriarendus sisutootjatele
- stuudiode strateegiline arendamine, sh äriplaneerimine ja teostatavusuuringud
- VKEde omanike nõustamine ettevõtte omandamise ja loovutamise alal
- riiklikult rahastatavate investeerimisskeemide hindamine
- prospektilaadsete rahastamissetepanekute koostamine
- filmi- ja teletootmisprojektide rahvusvahelised kulude võrdlused
- riiklike ja piirkondlike avalik-õiguslike asutuste nõustamine sissetulevate investeringute ja ekspordi alal
- tootva audiovisuaalsektori kultuurilise väärtuse kindlakstegemine ja mõõtmine
- tööjõu oskuste, mitmekesisuse ja nendega seotud parimate tavade strateegiate analüüsimine
- riigi või piirkonna filmi- ja televisioonitoodangu tekitatud turismi väärtuse hindamine ning strateegiate väljatöötamine tulevase mõju maksimeerimiseks
- filmikomisjonide strateegiline nõustamine, sh äri- ja turundusplaanide alal